

§ 1 Avsägelser

Talmannen meddelade

att *Jonas Eriksson* (MP) avsagt sig uppdraget som ledamot i riksdagsstyrelsen från och med den 18 mars och

att *Maria Ferm* (MP) avsagt sig uppdraget som ersättare i riksdagsstyrelsen från och med den 18 mars.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Miljöpartiets riksdagsgrupp anmält *Maria Ferm* som ledamot i riksdagsstyrelsen och *Jonas Eriksson* som ersättare i riksdagsstyrelsen från och med den 18 mars.

Talmannen förklarade valda *från och med den 18 mars* till

ledamot i riksdagsstyrelsen

Maria Ferm (MP)

ersättare i riksdagsstyrelsen

Jonas Eriksson (MP)

§ 3 Anmälan om gruppledare för partigrupp

Talmannen meddelade att Miljöpartiets partigrupp anmält *Maria Ferm* (MP) som gruppledare för partigrupp från och med den 18 mars.

§ 4 Anmälan om ersättare för gruppledare för partigrupp

Talmannen meddelade att Miljöpartiets partigrupp anmält *Jonas Eriksson* (MP) som ersättare för gruppledare för partigrupp från och med den 18 mars.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2014/15:347

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:347 Utökade skjutövningar i Göteborgs skärgård

av Hans Linde (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 april 2015. Klimat- och miljöministern har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 12 mars 2015

Miljö- och energidepartementet

Åsa Romson (MP)

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2014/15:354

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:354 EU-lagstiftning om könsfördelning i bolagsstyrelser och fackföreningar

av Robert Hannah (FP)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 april 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 11 mars 2015

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

Interpellation 2014/15:360

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:360 Skatteutjämningsystemet och bostadsmiljarden

av Erik Andersson (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 april 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 11 mars 2015

Finansdepartementet

Ardalan Shekarabi (S)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:362 Ett eventuellt godkännande av giftiga bly- och kadmiumfärger i EU
av Lena Ek (C)

STYLEREF Kantrubrik
* MERGEFORMAT

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 april 2015. Klimat- och miljöministern har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 12 mars 2015

Miljö- och energidepartementet

Åsa Romson (MP)

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2014/15:370

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:370 Tolkning av begreppet särskilt ömmande skäl

av Christina Höj Larsen (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 april 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 11 mars 2015

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

§ 6 Anmälan om faktrapomemoria

Talmannen anmälde att följande faktrapomemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2014/15:FPM19 Meddelande om hållbar utvecklingsfinansiering
KOM(2015) 44 till utrikesutskottet

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2014/15:58 till civilutskottet

2014/15:63 till justitieutskottet

Skrivelse

2014/15:65 till utrikesutskottet

Redogörelse

2014/15:OSSE1 till utrikesutskottet

§ 8 Svar på interpellation 2014/15:344 om försvarets användning av brandskum med giftiga kemikalier

Anf. 1 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Lena Ek har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit och vilka åtgärder jag kommer att vidta för att försvaret ska sluta använda brandskum som innehåller giftiga kemikalier.

Regeringen och Försvarsmakten har en hög ambitionsnivå när det gäller att minimera miljöeffekterna av Försvarsmaktens verksamhet. Enligt förordningen med instruktion för Försvarsmakten ska myndigheten bidra till att det generationsmål för miljöarbetet och de nationella miljö kvalitetsmålen som riksdagen fastställt nås. För att åstadkomma detta har Försvarsmakten bland annat antagit en egen miljöpolicy och egna miljömål. Försvarsmaktens miljöfarliga verksamhet provas vidare enligt miljöbalkens bestämmelser.

Regeringen och Försvarsmakten tar frågan om de högfluorerande ämnenas miljöeffekter på stort allvar. Sedan ett antal år tillbaka sker därför Försvarsmaktens övningar av brand- och släckningsinsatser i princip uteslutande med vatten. Försvarsmakten har dock hittills inte kunnat finna ett alternativ med samma förmåga till snabb och effektiv släckning som skum med högfluorerande ämnen. Vid bränder i trånga utrymmen, till exempel i ett stridsflygplan där det även kan finnas skarp ammunition, krävs en mycket snabb och effektiv släckning. För att kunna genomföra skarpa räddningsinsatser, med syfte att rädda liv, lagerhåller därför Försvarsmakten fortsatt släckskum som innehåller högfluorerande ämnen. Försvarets materielverk håller på att genomföra en utredning för att hitta alternativ till det släckskum som nu lagerhålls. Först därefter kan Försvarsmakten fatta beslut om en eventuell ersättning av det nuvarande släckskummet.

Anf. 2 LENA EK (C):

Herr talman! Ärade ledamöter! Ärade åhörare! Denna interpellationsdebatt handlar om något oerhört allvarligt, nämligen en grupp ämnen som är bland de farligaste ämnen vi känner till. Anledningen till det är att dessa perfluorerade ämnen binder kol- och fluoratomer så hårt att de har extremt lång nedbrytningstid eller inte bryts ned alls. De påverkar hormonsystemet – vissa ämnen i vissa fall väldigt mycket. De är giftiga för vattenlevande mekanismer, och de anses bidra till ett stort antal av våra största folkhälsosjukdomar.

Detta är alltså ämnen som vi helst inte bör använda, och om vi använder dem måste användningen vara oerhört strikt. Ingenting får komma ut i naturen eller i närheten av människor.

I Sverige upptäcktes ett av dessa ämnen, PFOS, perfluoroktansulfonat, utanför Göteborg vid Landvetters flygplats där man både tränar och använder brandskum väldigt mycket. Detta ledde till att det statliga bolaget Swedavia redan 2010 bytte ut dessa ämnen och bytte till ett brandskum som inte innehåller något perfluorerat ämne. Det ämne som man först upptäckte skadeverkningar av, PFOS, förbjöds 2011. Vi skriver nu 2015.

Vi har sett att statliga myndigheter som har undersökt grundvatten i dessa områden, främst runt stora flygplatser och stora

försvarsanläggningar, har hittat mycket perfluorerade ämnen i grundvattnet.

Herr talman! I svensk miljöpolitik har vi två hörnstenar. Den ena är försiktighetsprincipen som är mycket viktig. Den syftar till att minska skadeverkningar på människor och på miljö. Jag skulle vilja höra hur försvarsministern ser på betydelsen av försiktighetsprincipen.

Den andra hörnstenen i vår svenska miljölagstiftning är principen om att förorenaren betalar, Polluter Pays Principle, som är oerhört viktig. Den innebär att man ska ta ansvar för de föroreningar som man åsamkar.

Genom att försvaret inte har sorterat ut dessa ämnen utan fortfarande använder dem anser jag att man bryter mot försiktighetsprincipen och riskerar att ådra staten mycket stora kostnader. Det finns uträkningar från bland annat New York University som visar hur många miljarder detta handlar om ur hälsoaspekt. Men vi kan bara tänka oss vad det kostar att sanera eller ersätta förorenat grundvatten. Det är enorma kostnader. Då är det kanske ändå inte det som är det allvarligaste, utan det allvarligaste är faktiskt effekten på människor som utsätts för långvarig exponering – människor i omgivningen och personal.

Därför skulle jag vilja höra hur försvarsministern ser på försvaret och på principen om att förorenaren ska betala.

Anf. 3 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Självfallet har jag stor respekt för det som interpellanten tar upp här. Jag kan konstatera att Försvarsmakten arbetar med denna fråga. Man arbetar i princip uteslutande med vatten när man förbereder hur man ska hantera denna typ av situationer.

Men när det gäller stridsflygplan krävs det en särskild förmåga. Om det händer någonting gäller det att snabbt åstadkomma en nedkylning. Det finns ett särskilt regelverk för militär luftfart. Enligt detta regelverk måste släckning och nedkylning påbörjas inom högst 90 sekunder efter att brandförloppet har startat. Inom 60 sekunder därefter ska evakuering och livräddande insatser kunna påbörjas.

Detta handlar alltså om att snabbt kunna släcka en brand och kyla ned ett havererat flygplan. Det är avgörande för att hinna få ut flygföraren innan värmen i förarutrymmet riskerar att bli dödlig.

När Swedavia hanterar denna fråga har man alltså inte samma scenario som man har inom Försvarsmakten.

För att redovisa detta fullt ut: Övning sker med vatten. Man använder vatten i så stor utsträckning som möjligt. Men man lagerhåller denna produkt om den typ av insatser som jag nyss redogjorde för skulle vara nödvändiga.

Man övar cirka tio gånger per år med denna typ av brandskum för att upprätthålla kompetensen att hantera detta.

Försvarsmakten är väl medveten om att detta bör utrangeras. Men man har alltså inte hittat ett fullgott alternativ än för att nå upp till det regelverk som gäller för militär luftfart.

Jag vill också påpeka att produkten är laglig. Liknande produkter används i civil räddningstjänst, även om Swedavia är ett väldigt intressant exempel. Nu är det också så att Försvarsmakten genomför ett utredningsarbete för att titta på hur man kan hitta alternativa släckmedel, och i det sammanhanget studerar man självklart Swedavias erfarenheter

och ser om det i någon mening är överförbart i sammanhanget. Det finns dock, precis som jag sa tidigare, en skillnad i kravbilden beroende på att man hanterar stridsflyg.

Sedan 2013 pågår ett omfattande utredningsarbete för att skapa en nationell lägesbild när det gäller platser där fluorbaserat släckmedel använts. Utredningsarbetet pågår i syfte att komma till rätta med eventuella problem i sammanhanget. Jag kan inte på något sätt säga att Försvarsmakten negligerar eller nonchalerar de här problemen. Utifrån det jag har tagit reda på och kan se i sammanhanget bedrivs ett aktivt arbete för att komma till rätta med situationen, men man måste också ta hänsyn till de krav hanteringen av just stridsflyg ställer.

Anf. 4 LENA EK (C):

Herr talman! Vi kan börja med att diskutera de säkerhetskrav som finns inom flyget. Flyget har ju – jag håller med om det – oerhört starka säkerhetskrav som ligger långt över vad vi har i andra verksamheter i samhället. Det beror dels på att flyget kan skada omgivningen väldigt mycket, dels på att man ofta transporterar stora mängder människor eller gods.

Här tycker jag dock att vi ska utgå från perspektivet människan, och det innebär naturligtvis att kraven på flygplatser när det gäller säkerhet och brandhantering – allt detta – är bland de högsta kraven vi ser i samhället. De är ungefär likvärdiga med de krav försvarets flygverksamhet har. Swedavia har alltså i många år använt brandskum som inte är perfluorerat och inte har de här hälsoeffekterna, och man tycker att det fungerar bra. Ja, det finns viss skillnad, men de metoder man har fungerar och ger samma insatstider som dem som efterfrågas inom flygvapnet.

Jag förstår därför inte varför försvaret i så många år har fortsatt att använda de här ämnena och inte redan sorterat ut dem. Det faktum att ett ämne inte är förbjudet, herr talman, innebär inte automatiskt att det sätt man använder det på är tillåtet. Det är det försiktighetsprincipen innebär: Vet man om de skadliga effekterna av ett ämne blir man ansvarig för de utsläpp man gör och den hantering man har, även om ämnet ännu inte har hunnit förbjudas. Försiktighetsprincipen handlar om effekten på människor och miljö.

När det gäller perfluorerade ämnen inom PFAS-gruppen, vilket är det vi nu diskuterar, är det väl känt vilka skadliga effekter ämnena har på miljön. Det skadar i sin tur också människor. SLU har undersökt hur det ser ut bland mörtar i ett par vikar i Mälaren. I de två vikar man har undersökt – det var utan speciella utsläppskällor men med närhet till flygplatser – har man sett att 40 procent av mörtarna är dubbelkönade. Det är alltså ett oerhört allvarligt samhällsproblem, inte bara för miljön utan också för människor.

Herr talman! Om försvaret inte byter ut de här ämnena, trots att man vet om effekterna och trots att försiktighetsprincipen och principen att förorenaren betalar gäller, innebär det att försvaret riskerar att dra på sig enorma kostnader och ett mycket stort ansvar för vad som händer med människor och miljö runt om försvarsanläggningar. Som försvarsvän – det kanske jag ska tillägga i den här diskussionen – tycker jag att pengarna kan användas bättre. Vi har de senaste dagarna haft en diskussion om

finansieringen av försvaret, och även om vi inte ska fortsätta med den här vill jag påpeka att det ger enorma kostnader.

Ansvar är dessutom tydligt, enligt de myndighetsundersökningar som redan är utförda efter att det första larmet om hur det ser ut runt Kallinge kom.

Anf. 5 Förvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag kan konstatera att vi har varit i regeringsställning sedan i oktober. Den här verksamheten inom Förvarsmakten pågick även under de åtta år ni satt i regeringsställning. Frågan är vad ni gjorde i sammanhanget för att lösa detta i Förvarsmakten. Man kan alltså bolla tillbaka den biten, och även interpellanten hade en central möjlighet att agera i sammanhanget.

Det är fel att säga att det inte är skillnad på Förvarsmaktens situation och det civila flygets situation. Stridsflygplan är någonting speciellt och kräver en speciell hantering. Det handlar om en pilot i en cockpit, och man behöver kyla ned väldigt snabbt för att kunna rädda personen i ett akut läge. Tyvärr har man alltså ännu inte kunnat hitta ett fullgott alternativ.

Jag tycker inte att man på något sätt ska måla upp en bild av att Förvarsmakten inte jobbar seriöst med de här frågorna. De utredningar som genomförs är ingående. Provtagningar görs på de platser där detta har använts, och utomstående konsulter tittar på det och kan bedöma om det på något vis skulle kunna misstänkas att Förvarsmakten inte skulle vara relevant i sina bedömningar. Jag tycker alltså att man måste ha utgångspunkten att det som görs i Förvarsmakten när det gäller detta ändå är ett seriöst arbete.

Min bild är att man är beredd att ta in alternativa släckmedel om man bara hittar fullgoda alternativ. Problemet är att man inte är framme än. Sedan övar man med vatten i så stor utsträckning som möjligt, och man övar med fluorfritt släckskum sedan ett antal år tillbaka. Man gör så mycket man kan i sammanhanget, men det handlar om den lilla avvägningen av vad som händer i ett skarpt läge och hur man kan rädda liv just då. Utifrån de speciella förhållanden stridsflyget omfattar har man inte tagit steget till att avveckla detta eftersom man bedömer att förmågan att klara ut en sådan situation då skulle försämrats.

Tyvärr är det alltså en avvägning mellan olika storheter. Jag har inga aktier i det här på något sätt och därmed ingen anledning att försvara en viss typ av brandskum eller att vi ska ha det här kvar till varje pris. Jag har i stället samma grundinställning som interpellanten, det vill säga att det är bra om vi kan komma ur detta. Samtidigt har jag respekt för den typ av bedömningar som Förvarsmakten tyvärr tvingas göra. Man sitter nämligen med en daglig verksamhet med den här typen av risk, där förmågan att kyla ned i ett givet läge kan vara avgörande för om man klarar pilotens liv eller inte. Det måste också värderas i sammanhanget.

Min bedömning är att man nu gör ett omfattande arbete, och jag hoppas att det så småningom ska leda till att man hittar fullgoda släckalternativ.

Anf. 6 LENA EK (C):

Herr talman! I takt med att den här skandalen har utvecklats har den förra regeringen och jag gett i uppdrag till ansvariga myndigheter att titta på dels effekterna av den här gruppen ämnen, dels hur det ser ut i

grundvattnet. Det handlar om att ge ett fullgott beslutsunderlag för att kunna vidta de åtgärder som behövs vidtas. Jag vet också att nuvarande miljöminister har gett ett uppdrag om att hitta gränsvärden. Det är allt gott och väl.

När man har kunskapen på bordet och när fakta finns har man dock ett ansvar. Tyvärr bytte vi regering i precis det skedet, vilket innebär att det med kunskap och fakta på bordet är den nuvarande regeringens ansvar att ta det vidare och se vad man kan göra i det nuvarande läget. Det är ert ansvar, Peter Hultqvist. Man vet vad de perfluorerade ämnena ger för effekter, och man vet att de inte försvinner – har man släppt ut dem i naturen är de kvar. Utifrån de hälsoeffekter detta ger på människor och djur faller ansvaret enligt försiktighetsprincipen väldigt tungt. Det gör faktiskt också principen om att förorenaren betalar.

Situationen med perfluorerade ämnen måste lösas. Det är en grupp av ämnen som vi inte ska använda, för skadorna är oåterkalleliga. Det gör situationen oerhört allvarlig.

Jag uppskattar att försvarsministern säger att man tittar på detta. Vi har dock inte fått några besked om vilka volymer som fortfarande används eller hur Försvarsmakten tänker sanera där man redan har spritt ut eller försöka hitta ny teknik för att sanera.

Situationen måste åtgärdas. Vi ska i Sverige inte använda perfluorerade ämnen inom PFAS-gruppen.

Anf. 7 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Vad gäller ämnenas skadliga effekter har jag ingen anledning att argumentera mot interpellanten. För mig handlar inte debatten om det, utan vi kan säkert vara överens om analysen.

Ni hanterade detta i åtta år, så det ligger ett ansvar hos er också. Ska jag spetsa till debatten kan jag undra varför ni inte löste det med Försvarsmakten då.

Vi har givetvis ett ansvar att föra frågan vidare. Precis som när ni hade regeringsmakten föreligger nu när vi har regeringsmakten faktaförhållandet vad gäller hur man hanterar en skarp situation där man snabbt måste kyla ned ett havererat krigsflygplan. Här har man ännu inte hittat alternativa metoder som löser problemen på ett tillfredsställande sätt. Det finns en brist här, och vi måste givetvis hitta en lösning.

Man övar tio gånger per år med detta brandskum. Den mesta övningsverksamheten sker med vatten eller skum som inte innehåller denna typ av ämnen.

Man genomför nu ett utredningsarbete där man tittar på alla de platser där man har använt denna typ av medel och ska göra handlingsplaner för att åtgärda eventuella effekter av detta. Här används fristående konsulter.

Enligt min sammanlagda bedömning tar Försvarsmakten seriöst på denna fråga och arbetar aktivt med den, och jag hoppas att vi ska få se lösningar på de problem som interpellanten tagit upp.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 8 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Anders Hansson har frågat mig vilka initiativ jag kommer att ta för att öka det statliga intresset i Uppåkra Arkeologiska Center. Anders Hansson har även ställt frågan om jag ämnar ta initiativ för att säkerställa att frågor kring kultur och historiska fynd hanteras av Kulturdepartementet och inte belastar Lunds universitets anslag.

Kulturarvet är en del av vår samtid och framtid, och regeringens ambition är att skapa förutsättningar för ett levande kulturarv som bidrar till fördjupad samhörighet människor emellan samt mellan människor och miljö.

Jag delar uppfattningen att fynden vid Uppåkra är av stor betydelse och angår oss alla. För att möta de behov som finns med en begränsad budget är vi beroende av en fungerande samverkan mellan olika aktörer från olika sektorer – något som Uppåkra Arkeologiska Center är ett gott exempel på. Här samarbetar vetenskapen med en museal och pedagogisk verksamhet på ett föredömligt sätt. Det är ett samarbete som omfattar statlig, regional och lokal nivå på en och samma gång.

Anders Hansson frågar efter initiativ för att öka det statliga intresset för Uppåkra Arkeologiska Center. Jag vill i detta sammanhang lyfta fram att kultursamverkansmodellen, som omsluter 1,2 miljarder kronor, ger regionerna ansvar och frihet i prioritering av medel till kulturverksamhet. Det är i första hand inom kultursamverkansmodellen som statligt stöd till denna typ av museal verksamhet ska fördelas.

Kulturmiljövårdsanslaget, som huvudsakligen används till vård av och information om kulturhistoriskt värdefulla byggnader, landskap och fornlämningar, är en annan form av statligt stöd som kan komma i fråga i detta fall. Av de närmare 240 miljoner kronor som årligen fördelas ut av Riksantikvarieämbetet går huvuddelen till länsstyrelserna för beslut om regionala kulturmiljöinsatser.

När det gäller frågan om Lunds universitets roll i arbetet med Uppåkra behöver vi blicka tillbaka eftersom frågan varit aktuell under en längre tid. År 2002 beslutade universitetsstyrelsen att Lunds universitets historiska museum även i fortsättningen skulle finnas kvar vid Lunds universitet men att museet skulle ta hand om arkeologiska fynd om det fick ersättning för sina kostnader. Regeringen beslutade 2003 om en särskild anslagspost för ändamålet, vilken fortfarande finns kvar.

Enligt regleringsbrevet för 2015 ska 2,9 miljoner kronor gå till omhändertagande av arkeologiska fynd. Jag har inte fått några signaler om att Lunds universitets historiska museum är berett att avstå från att ta hand om fynd från Skåne och därmed överlåta fyndomhändertagandet på någon annan institution, vare sig regional eller statlig. Jag ser därmed i dagsläget ingen anledning till att denna ordning ska ändras.

Anf. 9 ANDERS HANSSON (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret och gläds över de välförtjänta lovord som statsrådet ger till utgrävningarna i Uppåkra och alla inblandade aktörer.

Först ska jag ge alla som lyssnar en bakgrundsbeskrivning av Uppåkra och var i tid och geografiskt de ska placera utgrävningarna.

I Staffanstorps kommun, mitt emellan Malmö och Lund i Skåne, och i den bördiga myllan kring Uppåkra kyrka vilar unika rester från en omfattande bebyggelse från järnåldern. De senaste årens arkeologiska undersökningar vid Uppåkra har visat att platsen kan anses vara Skandinavians största, fyndrikaste och mest långvariga järnåldersbosättning. Området var bebott i över tusen år, från år 100 f.Kr. till cirka år 1000 e.Kr., vilket är ett unikt tidsspann för bosättningar från den här tiden.

Herr talman! Boplatserna täcker en 40 hektar stor yta, vilket motsvarar ca 25 fotbollsplaner. Av denna area har endast 0,2 procent grävt ut, men antalet fynd som kommit fram under dessa ganska små utgrävningar uppgår till över 28 000, vilket påvisar platsens storhet.

Fynden består av både bostäder och föremål och vittnar om att området på sin tid hade en stadsliknande bebyggelse med en komplex verksamhet och därmed utgjorde ett maktcentrum i över tusen år. Platsen kan också sägas ha varit Lund före Lund, för den försvann från kartan ungefär år 1000 e.Kr. då Lund byggdes upp.

Uppåkra drivs i dag av en stiftelse vars stiftare är Region Skåne, Staffanstorps kommun, Lunds kommun, Lunds stift, Uppåkra församling och Staffanstorps hus. Knutna till stiftelsen som vetenskapliga garantier är länsstyrelsen och Lunds universitet. Det sistnämnda bedriver också forskning och utgrävningar i Uppåkra. Samtliga aktörer på olika nivåer genomför ett verkligt gott arbete och har ett engagemang som bör berömmas och uppmärksammas.

Trots sin storhet har utgrävningsområdet Uppåkra enligt min mening fått ganska lite nationell och därmed statlig uppmärksamhet. Så som varande Nordens bäst bevarade maktboplatser från järnåldern borde platsen definitivt få större uppmärksamhet och betraktas som ett riksintresse i likhet med bland annat Birka och Gamla Uppsala.

Herr talman! Nationell uppmärksamhet är naturligtvis mycket uppskattat, men till syvende och sist handlar det om tillräckligt ekonomiskt bistånd för bevarandet och vårdandet av vårt gemensamma kulturarv. Vad kan Sverige göra för att kunskapen om vår historia inte ska förbli oberättad utan komma till allmänhetens kännedom?

För att kunna bemöta frågan behöver vi dela upp den i två delar. Den ena berör den stiftelse som driver själva utgrävningsplatsen, tar emot besökare och visar allmänheten utgrävningsområdet och berättar om dess fantastiska historia. För att göra detta på bästa sätt krävs investeringar som stiftelsen knappast kan klara av själv utan statligt bistånd.

Min fråga är: Är statsrådet beredd att överväga ökade riktade satsningar för att fler ska kunna besöka platsen?

Den andra delen berör Lunds universitet och Lunds historiska museum, som tillvaratar historiska fynd från bland annat Uppåkra och hela södra Sverige.

Statsrådet uppger att Lunds historiska museum under 2015 får 2,9 miljoner i ersättning för omhändertagande av fynd, vilket vi är väldigt tacksamma för. Men behovet beräknas uppgå till 9 miljoner, det vill säga det tredubbla.

Nästa utmaning är att de 2,9 miljonerna till omhändertagande av fynden ska tas från Lunds universitets budget, som ligger under Utbildningsdepartementet. Bekymret är att det är ett kulturarv och att det borde ligga under Kulturdepartementet.

Anf. 10 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Inom ramen för det uppdrag som gäller för kulturmyndigheterna när det gäller samverkan med såväl övriga myndigheter som med andra aktörer inom sakområdet, inklusive det civila samhället, ser jag möjligheten i att också den betydelsefulla verksamheten i Uppåkra uppmärksammas och utvecklas.

Museet ligger dock under Lunds universitet. Universitetet har äskat medel för verksamheten, men precis som interpellanten sa ligger det under Utbildningsdepartementet och finansieras inom utgiftsområde 16.

I regleringsbrevet för Lunds universitet fastställs att 2,9 miljoner kronor ska gå till omhändertagandet av arkeologiska fynd. Det historiska museet är en del av universitetet, och universitetet ansvarar för hur verksamheten inom museet prioriteras inom de ekonomiska ramar som universitetet har.

Jag ifrågasätter inte betydelsen av fynden eller den verksamhet som bedrivs i Uppåkra, men det ligger inte på regeringens bord att peka på hur universitetet ska hantera sina ansvar och medel.

Anf. 11 ANDERS HANSSON (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

När jag pratar med personer, bland annat från Lunds historiska museum, som är djupt engagerade i Uppåkras utgrävningsområde är de euforiska över fyndplatsen och över hur mycket som finns där. Men de är också oroade över antalet fynd – man hittar hemskt många.

Helt plötsligt blir det en väldigt ansträngd budget för Lunds historiska museum. De tar gärna hand om fynden – det är inte fråga om det – men de känner att det blir väldigt ansträngt när man redan har hittat 28 000 fynd.

Detta kommer att göra att Lunds historiska museum får en ansträngd budget. Precis som statsrådet säger kommer de att behöva vända sig till Lunds universitet för att äska mer pengar.

Som statsrådet också nämnde ligger Lunds historiska museum under Lunds universitet. Problemet blir att vi, eftersom det ligger under Utbildningsdepartementet, ska ta pengarna från Lunds universitets budget, som är tänkt att gå till studenternas utbildning.

Det jag egentligen vill ha fram är att när representanter från Uppåkra ska äska pengar går de till Utbildningsdepartementet, som säger: Men vi sysslar ju med utbildning. Varför kommer ni till oss och pratar om utgrävningsområde och arkeologiskt center? Det är ju en fråga för statsrådet Alice Bah Kuhnke. När de går till Kulturdepartementet går det inte heller, utan där säger man: Lunds historiska museum hör ju till Utbildningsdepartementet. Det blir ett moment 22.

Jag vill därför fråga statsrådet om hon anser att någonting bör göras för att bryta den upplevda problematiken och ta ett bredare ansvar för Uppåkra, som är en specifik del av vårt kulturarv.

Det finns naturligtvis möjlighet att äska pengar, men jag vill ändå fråga statsrådet igen: Finns det en möjlighet till riktade anslag till Uppåkra? Bör Uppåkra få samma status som bland andra Birka och Gamla Uppsala, som enligt min mening får större statlig uppmärksamhet än Uppåkra?

Anf. 12 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH

KUHNKE (MP):

Herr talman! I alla politiska frågor är det oerhört viktigt att de olika departementen samverkar så att frågor och sakområden inte hamnar mellan stolarna. Jag tar verkligen med mig detta, nu när jag har blivit ännu mer informerad om situationen.

När det gäller beviljande av bidrag ska jag som minister inte uttala mig, utan besluten fattas av våra självständiga myndigheter.

Beslut om bidrag till Uppåkra inom kultursamverkansmodellen är en fråga som avgörs av Kulturrådet och av de regionalt ansvarigas prioriteringar inom de regionala kulturplanerna. För kulturmiljövårdsanslaget ansvarar Riksantikvariatämbetet och länsstyrelserna.

Kultursamverkansmodellen är en modell med potential. Jag kommer att träffa de regionala företrädarna och kulturpolitikerna den 17 april för att diskutera och lyssna på hur de anser att modellen kan förbättras.

Det finns delar som fungerar väldigt bra, alldeles utmärkt till och med, men som i de flesta modeller finns också en förbättringspotential. Jag ser fram emot att lyssna på de lokala företrädarna och diskutera hur detta kan bli bättre och hur vi kan ge uppmärksamhet och lyfta potentialen i verksamheter som till exempel Uppåkra.

Anf. 13 ANDERS HANSSON (M):

Herr talman! Detta är mycket glädjande. Jag blir glad här i talarstolen över att höra kultur- och demokratiministern säga att det finns potential att uppmärksamma Uppåkra mer. Det är jag mycket tacksam för. Jag kommer att följa med stort intresse hur samtalen går.

En annan aspekt som man kan beakta i sammanhanget och som blir ett medskick till de regionala eller kanske till och med nationella samtalen är Uppåkras placering – i Skåne. Det är enligt min mening visst ett riksintresse, men kanske inte bara för Sverige.

Skåne har faktiskt en historia som tillhör Danmark. Detta kan vara intressant för kultur- och demokratiministern att ta med sig i samtalen med sina nordiska kolleger framöver. Vi har här ett kulturarv som inte bara är svenskt utan även danskt, vilket gör att samtal med fördel kan föras med Danmark. De borde också vara intresserade av historien från järnåldern, som i stor utsträckning rör när kungariket Danmark bildades en gång i tiden.

Här finns en möjlighet för kultur- och demokratiministern att ta upp detta i samtal med sina ministerkolleger från till exempel Danmark och även, om tillfälle ges, föra frågan vidare upp till Nordiska rådet och därmed börja diskutera kulturfrågor över gränserna.

Min fråga är: Kommer jag att få förmånen att se kultur- och demokratiministern ta upp dessa frågor med sina kolleger från Danmark?

Anf. 14 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Jag ska absolut ta med mig detta till mina samtal med min danska kollega. Det är valtider där, men så fort jag får låna ett öra ska jag ta upp det.

Jag vill betona att jag delar bilden att utgrävningarna vid Uppåkra är av kulturhistoriskt värde och nationellt intresse. Jag har varit där och haft mycket glädje av det jag fick vara med om och lära mig.

Anders Hansson har frågat efter ökat statligt intresse för Uppåkra och att frågor om kultur och historiska fynd ska hanteras av Kulturdepartementet och inte belasta Lunds universitets anslag.

Som jag nämnde inledningsvis är kultursamverkansmodellen det huvudsakliga verktyget för fördelning av statligt stöd till regioner och till regional museal verksamhet. Modellen kan sannolikt utvecklas och förbättras, men den ger möjlighet till regionala prioriteringar, vilket är viktigt.

När det gäller Kulturdepartementets hantering av kultur och historiska fynd vill jag påpeka att det framgår tydligt av Lunds universitets budgetunderlag att universitetet är mycket stolt över kultur- och museiverksamheterna. Man påpekar bland annat att verksamheterna har betydelse i universitetets viktiga samverkan med det omgivande samhället.

Det är Lunds universitet som tar besluten. Eftersom jag inte har fått några signaler från universitetet om att man vill avstå från att ta hand om fynden eller avstå från annan kulturell verksamhet ser jag ingen anledning att ändra i den ordning avseende finansiering som gäller i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2014/15:324 om regeringens beslut att avbryta flytten av DO till Rinkeby-Tensta

Anf. 15 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Erik Ullenhag har frågat mig om skälen till regeringens beslut att avbryta flytten av DO till Rinkeby-Tensta, hur DO har förfarit när det gäller kontakter med olika hyresvärdar samt vilka beräkningar och grunder jag har använt för att komma till slutsatsen att en flytt till Rinkeby-Tensta skulle bli för dyr.

Inledningsvis vill jag säga att regeringens övergripande ståndpunkt är att effektiviteten i statens lokalförsörjning ska öka. Målsättningen är att minska lokalkostnadernas andel av de totala kostnaderna för statens egen verksamhet.

Jag håller med Erik Ullenhag om att det behövs åtgärder i utsatta områden. Regeringen hade därför i budgeten för 2015 föreslagit särskilda insatser i miljonprogramsområden, som energieffektivisering av byggnader, utökad kulturverksamhet och satsningar inom skolan. Detta har dock ännu inte kunnat påbörjas eftersom Alliansen och Sverigedemokraterna röstade ned regeringens budgetförslag.

Vad gäller DO:s kontakter med hyresvärdar och beräkningar utgår jag från den återredovisning som myndigheten den 1 december 2014 inkom

med till regeringen, i enlighet med uppdraget. I den framgick att det fanns ett begränsat utbud av kontorslokaler som kunde uppfylla DO:s skall-krav, som ställs bland annat utifrån krav på tillgänglighet. Enligt DO fanns vid tidpunkten för lokalsonderingen endast ett alternativ att tillgå. Det alternativet skulle innebära en försening av flytten, vilket skulle bli kostsamt.

Avslutningsvis vill jag också understryka att regeringen genom beslutet att DO ska slutföra lokaliseringen av sin verksamhet till områden utanför Stockholms innerstad inte har exkluderat möjligheten för myndigheten att flytta till Tensta-Rinkeby. Regeringen är däremot angelägen om att flytten blir så bra och kostnadseffektiv som möjligt.

Anf. 16 ERIK ULLENHAG (FP):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Låt mig inledningsvis säga lite grann om satsningar på utsatta områden i allmänhet, för statsrådet har ju breddat svaret på frågan. Det hävdas i svaret, vilket är fel, att det inte finns satsningar på skolan i utsatta stadsdelar i den budget som riksdagen har tagit ställning till, det vill säga Alliansens budget, som har vunnit.

Jag är medveten om att statsministern har uttryckt att man inte ville regera på Alliansens budget, men man har valt att göra det. När man väljer att regera på Alliansens budget är det bra att veta vad som står i den. Det som står i interpellationssvaret om att det inte finns satsningar på utsatta områden när det gäller skolan stämmer inte. Det finns särskilda satsningar på förstelärarsystem som innebär att de bästa lärarna ska finnas i de utsatta områdena. Det finns särskilda satsningar på insatser för nyanlända elever, för att de snabbare ska lära sig svenska. Det finns i princip samma anslag när det gäller skolan i den budget som vann i riksdagen som i den budget som regeringen lade på riksdagens bord.

Det vore bra om regeringen åtminstone kunde läsa på de beslut som fattas i denna riksdag innan man kommer till riksdagen och säger att man inte kan göra något åt utsatta stadsdelar och att det beror på oppositionen. Att regera ett land, statsrådet, handlar om att ta ansvar när man sitter med regeringsmakten.

Sedan till den huvudfråga som interpellationen handlar om. Frågeställningen gäller hur vi lyfter de mest utsatta stadsdelarna. Från Alliansens sida – både i regeringsställning och i Stockholms stadshus – gjordes parallellt ganska mycket. Vi gjorde satsningar på stimulansbidrag till de mest utsatta stadsdelarna, vi gjorde satsningar på rättsväsendet och vi gjorde satsningar på skolan.

En pusselbit i arbetet var: Kan vi se till att få fler arbetsplatser i de mest utsatta stadsdelarna? Alliansen i Stockholms stadshus gjorde insatser genom att man till exempel flyttade kulturförvaltningen till Tensta-Rinkeby. Man flyttade ut ett antal andra utbildningsförvaltningar och ett antal kommunala förvaltningar.

Grundidén är följande: Om samhällets institutioner är närvarande i de mest utsatta stadsdelarna sänder det en viktig signal. Det skapar dessutom jobb eftersom det skapar kringsservice. Därutöver är det faktiskt kostnadseffektivt på längre sikt att inte lägga alla myndigheter innanför tullarna i Stockholm.

Därför var det en och annan som lyssnade på Alice Bah Kuhnke som blev lite förvånade när hon sa: Vi stoppar flytten till Rinkeby-Tensta, för det blir för dyrt. På längre sikt har jag väldigt svårt att begripa det. Tittar man på lokalhyresnivåerna i Stockholms innerstad eller i några av de andra kranskommunerna och jämför med de lokalyror som man kan få på Järvafältet i Stockholm ser man att det är väldigt svårt att få ihop ifall det blir för dyrt eller inte.

I svaret väljer statsrådet att i hög grad hänga upp sig på den återrapportering som Diskrimineringsombudsmannen kom med till regeringen den 1 december. Hon säger att Diskrimineringsombudsmannen har sagt att det blir för dyrt och för svårt.

Men låt oss läsa vad Diskrimineringsombudsmannen sa till statsrådet, vilket låg på regeringens bord den 1 december och är grunden för beslutet. Den återrapportering som Diskrimineringsombudsmannen lämnade till regeringen slutar med meningen: ”DO har därför behov av ett nytt beslut avseende förlängd tidplan för att kunna genomföra en flytt till Tensta eller Rinkeby.”

Det är inte, som statsrådet antyder i svaret, DO som har gjort bedömningen att det blir för dyrt eller inte fungerar. Det måste ha gjorts någon annan bedömning inom Regeringskansliet. Det håller inte att vifta med de här sidorna och säga att DO säger att det blir för dyrt, när DO:s enda önskan är att få längre tid.

Som ansvarigt statsråd gav jag DO längre tid under förra året eller möjligen året dessförinnan. Jag är egentligen tveksam till om DO skulle behöva ytterligare tid. Jag tror att det med vilja finns stora möjligheter att få fram vettiga lokaler i stadsdelar som Tensta eller Rinkeby.

Men det finns två konkreta frågor som statsrådet har att svara på. Den första är: Känner statsrådet inte till de satsningar på skolor i utsatta områden som ligger inom ramen för den budget som riksdagen har röstat igenom? Den andra frågeställningen är: Vilka övriga bedömningar utöver denna rapport gjorde regeringen som innebar att man kom fram till att det var för dyrt, när det inte var det som Diskrimineringsombudsmannen begärde från regeringen eftersom man bara begärde förlängd tid?

Anf. 17 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Det finns i Alliansens budget, den budget som vann här i kammaren med stöd av Sverigedemokraterna, inte satsningar i den utsträckning som vi, den grönröda regeringen, ville göra sammanlagt. Vi kan sätta oss med ett Excelark efteråt och räkna igenom det, så kommer man tydligt att kunna se att det är stor skillnad.

Regeringen hade i budgeten för 2015 föreslagit särskilda insatser för upprustning och kultur i miljonprogramsområden, som energieffektivisering av byggnader, utökad kulturverksamhet samt satsningar inom skolan. Dessa satsningar är jag övertygad om att mina statsrådskolleger med ansvar för skola, bostad och arbetsmarknad gärna berättar mer om.

Jag berättar gärna mer om vad vi hade finansierat och klart vad gäller kultur och att ge människor möjligheter att skapa sammanhang och bygga upp gemensamma värderingar. En av de investeringar i människor och i ett Sverige som behöver hålla ihop som vi ville göra var att satsa på

människor i miljonprogramsområdena, på det civila samhällets organisationer. I budgeten hade vi hela 230 miljoner kronor till denna satsning för mandatperioden, och det var bara en av de satsningar som vi ville göra, för vi ville investera i Sverige.

Detta och mycket mer har vi sorgligt nog inte kunnat påbörja eller genomföra över huvud taget eftersom vi inte har de pengarna, därför att Alliansen inte vill investera i Sverige på samma sätt som vi.

Det beslut som vi har tagit är inte en begränsning genom att vi inte vill göra satsningar. Jag förstår att det är viktigt att myndigheter finns i så kallade utsatta områden. Det är också viktigt att vi nu ger DO möjlighet att flytta till Tensta-Rinkeby men också till andra utsatta områden.

Till syvende och sist ska DO:s pengar gå till dess viktiga verksamhet. Jag vet att interpellanten är väl medveten om att DO har en rad utmaningar och behöver alla resurser som myndigheten ges för att kunna utföra sitt uppdrag på bästa sätt.

Anf. 18 ERIK ULLENHAG (FP):

Herr talman! Statsrådet säger nu att det finns möjlighet att flytta till Tensta-Rinkeby. Men det har just fattats beslut om att avbryta den flytten. Det rimmar lite illa.

På en fråga från Sveriges Television om det inte fanns någon annan lokal i hela Tensta-Rinkeby som kunde komma i fråga svarade Alice Bah Kuhnke: "Inte som lever upp till de krav som myndigheters offentliga lokaler ska leva upp till". Det är där som statsrådet blir svaret skyldig. Nu säger hon att det är DO:s rapport som gör att det fattats ett beslut om att det blir för dyrt. DO säger inte att flytten ska avbrytas, utan man vill ha förlängd tid.

Statsrådet måste reda ut vilken bedömning som gjordes på Regeringskansliet. Där fattades ett beslut som är djupt allvarligt ifall man är seriös med att lyfta stadsdelar som Tensta-Rinkeby. Det som statsrådet säger, och den signal som hon sänder, till människorna i Tensta-Rinkeby när samhällets institutioner lämnar eller inte flyttar till stadsdelar där människor inte har framtidstro, inte känner att samhället är till för dem, är: Nej, statliga myndigheter kan inte finnas i Tensta-Rinkeby. De måste finnas innanför tullarna, eller i Solna eller Danderyd.

Det är ett jätteproblem, ifall regeringen menar allvar med att bryta utanförskapet.

Statsrådet hävdar att regeringen gör mycket. Ja, sedan ni tillträdde har ni gjort två saker som är viktiga för stadsdelar som Tensta-Rinkeby. Det första var ett beslut som Mehmet Kaplan har ansvar för. Det var att avsluta det prestationsbaserade stödet till de mest utsatta stadsdelarna. Det stödet syftade till att människor skulle komma i jobb och skulle se till att människor skulle få bättre skolresultat. Det skulle vara ett stöd för att bryta ett bidragsberoende.

Det andra beslutet landar på ditt eget bord, Alice Bah Kuhnke, när du säger att en myndighet inte kan ligga i just Tensta-Rinkeby. Jag ber om ursäkt, men det blir en väldigt dubbelmoral när du säger att ni inte vill ha dit dem, och det finns ingen lokal. Men de får gärna flytta dit. Du får gärna utveckla det resonemanget. Hur stor tror du sannolikheten är att DO hamnar i just Tensta-Rinkeby efter den hanteringen?

Jag vet att det var tufft för Stockholms stad och Alliansen där när de sa att de skulle flytta ut kommunala förvaltningar, till exempel Kulturförvaltningen till Tensta-Rinkeby. Det kan finnas ett motstånd till en flytt bland kommunala eller statliga tjänstemän. Här handlar det om att politik måste vara att vilja. Det handlar om att regeringen ser till att vara lite långsiktig med vad den gör.

Alice Bah Kuhnke kommer tillbaka till att regeringen skulle ha gjort många fler satsningar ifall deras budget hade vunnit. Hon säger att även de andra statsrådskollegerna kan redogöra för det. Men ni måste vara lite noggranna med vad ni säger till riksdagen, Alice Bah Kuhnke. I svaret sägs det att det inte finns satsningar på de mest utsatta områdena när det gäller skolan, på grund av att Alliansens budget vann i riksdagen. Det är fel! Och det vore bra ifall statsrådet backade från det.

Redan under förra året, i det tidigare budgetarbetet, blev det 175 nya lärare – de bästa lärarna anställda på de mest utsatta skolorna. I den budget som Gustav Fridolin har att administrera finns det pengar för att se till att det blir ännu fler förstelärare i de mest utsatta stadsdelarna. Det finns pengar för att se till att de nyanlända eleverna ska få en bättre start, vilket är mycket viktigt för de mest utsatta stadsdelarna.

Jag förstår att ni är arga över att ni förlorade er budget. Jag förstår att det bekymrar er och att det känns lite konstigt att ena dagen säga att ni inte kan regera Sverige med vår budget och nästa dag fortsätta regera. Jag begriper det. Men ni kan åtminstone se till att beskriva innehållet i den stadsbudget ni har att administrera på ett korrekt sätt.

Alice Bah Kuhnke! Jag skulle vilja höra dig utveckla vilka signaler du tror att det som du har gjort sänder till Rinkeby torg. Vad tror du att människor i Rinkeby-Tensta säger om att det är för dyrt och inte går att flytta en myndighet till just deras stadsdel?

Jag tar gärna på mig en del av ansvaret. Det är inte bara Socialdemokraternas och Miljöpartiets fel. Det är hela det politiska systemets fel. Vi har under mycket lång tid varit alldeles för dåliga på att få igång positiva spiraler i de stadsdelarna. Vad säger du till de människor som har uppfattat att tidigare offentlig service har flyttat därifrån? Nu började något hända. Myndigheter var på väg att flytta in. Vad tror du att människor på Rinkeby torg känner för att kultur- och demokratiministern säger att en statlig myndighet inte kan ligga där på grund av att det blir för dyrt, att det är för svårt och för krångligt?

Anf. 19 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH

KUHNKE (MP):

Herr talman! DO är en central aktör i arbetet mot diskriminering. Därför är det oerhört viktigt att det arbetet bedrivs på ett välfungerande sätt. Det är en utmaning som också den förra regeringen hade. Och det är en utmaning som jag, som ansvarigt statsråd, och regeringen tänker ta tag i.

I sin regeringsförklaring gjorde statsministern det väldigt tydligt att rasism och diskriminering inte har någon plats i det svenska samhället. Det ska vi se till. Och om fyra år kommer det att visa sig hur vi har styrt upp arbetet och arbetat för att mota rasismen i vårt samhälle och för att människor ska bli diskriminerade i allt mindre utsträckning.

Vår sammantagna bedömning var att det ursprungliga uppdraget till DO begränsade myndighetens valfrihet alltför mycket. Det riskerade att sätta myndigheten i ett icke fördelaktigt förhandlingsläge.

Regeringen tycker att det är viktigt att värna den svenska förvaltningsmodell som vi har. Vi detaljstyr inte och begränsar inte myndigheters möjlighet att utföra de viktiga uppdrag de får av regeringen.

Regeringen ser positivt på att myndigheter omlokaliseras sig till stadsdelar som behöver stärkas och på så sätt bidrar till att lyfta områden. Men regeringen anser inte att det ska detaljstyras av regeringen.

I stället för att detaljstyra myndigheter, vilket förordas, och begränsa deras möjligheter och prioriteringar i arbetet med att nå sina mål ser regeringen att det finns mycket annan politik som kan ge människor hopp. Det handlar om politik som kan ge människor sammanhang, som kan föra ihop Sverige och skapa gemensamma värdegrunder i stället för att skapa ett än mer polariserat samhälle. Exempel på sådana investeringar är, inom mina ansvarsområden, mer kultur till fler i miljonprogrammen, satsningar på kulturskolan och mer kultur i skolan.

Regeringen kommer att fortsätta följa det uppdrag som DO nu har fått om att lokalisera sig utanför Stockholms innerstad. Och vi kommer att försäkra oss om att flytten blir så bra och kostnadseffektiv som möjligt.

Interpellanten frågar mig vad jag tror att människor på Rinkeby torg säger när de hör mig. Jag tror och hoppas att många av dem som hör mig tänker och längtar efter att vår politik ska få genomslag på riktigt. Jag tror att de blir glada av ett statsråd i en regering som vill investera i människor och i vårt land.

Anf. 20 ERIK ULLENHAG (FP):

Herr talman! Om jag ska vara lite noggrann frågade jag inte vad man tycker när man lyssnar till Alice Bah Kuhnke. Det finns mycket som statsrådet har börjat med som kan vara bra. Vad jag frågade var vilken signal statsrådet tror att det sänder att avbryta en flytt av DO.

Jag har under många år ägnat mycket tid åt att möta människor i mer utsatta stadsdelar. De säger samma sak varje gång. "Samhället måste vara mer närvarande." Det var bakgrunden till beslutet, som var ett första beslut från alliansregeringen om att flytta ut *en* myndighet till en utsatt stadsdel. Det finns en reservation från Alliansen på riksdagens bord nu som Miljöpartiet gärna får stödja. Den innebär att vi skulle vilja gå vidare och flytta ut fler myndigheter till utsatta stadsdelar.

Statsrådets svar är att vi har en förvaltningstradition i Sverige där myndigheterna mer eller mindre ska styra sig själva. Ja, vi ser ju vad den har lett till. Vi har nästan varenda statlig myndighet innanför Stockholms tullar. Jag har läst vad regeringen säger, och statsrådet säger att det skulle vara bra med lite billigare lokaler. Där vill de alltså styra. Men de vågar inte peka med hela handen och fundera på var myndigheterna behövs allra mest.

Två saker i statsrådets beskrivning av verkligheten är bekymmersamma. Den ena är att det blir för dyrt att finnas i Tensta-Rinkeby. Under hela denna diskussion har det inte förts fram någonting om vilken bedömning statsrådet och regeringen gjorde utöver att DO vill ha mer tid för att förbereda en flytt.

Det andra problemet är att det sägs att det inte är tillgängligt att finnas i just Tensta-Rinkeby. Det är 15 minuter från Stockholms central! Vad är det som inte är tillgängligt när det gäller att människor ska kunna komma till Tensta-Rinkeby? Det är den där signalen som är otroligt bekymmersam för ett stigmatiserat område, att man säger att just där kan en statlig myndighet inte ligga.

Anf. 21 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Jag delar Erik Ullenhags analys av läget. Och att myndigheter ligger i Stockholms innerstad är ett faktum som är svårt att undvika. Så är det, och det är problematiskt. Jag hoppas verkligen att regeringen, utifrån vart och ett av statsrådets ansvarsområden, försöker arbeta aktivt med att effektivisera men också få ut myndigheter i hela Sverige och ut från Stockholms innerstad specifikt.

Interpellanten frågade varför vi inte vågar peka med hela handen och styra myndigheten. Förordningar ser ut på det sättet. Även de grunder som myndigheterna arbetar utifrån ser ut på det sättet. Vi ska inte göra det. Däremot ska vi vara tydliga med att myndigheterna utför sitt uppdrag utifrån det som står i förordningarna.

Jag vet att interpellanten själv har haft många utmaningar med att göra det som man ska göra. Det gäller många myndigheter, men det gäller också DO. Det viktiga är att DO:s resurser ska gå dit.

I det beslut som har fattats har regeringen utgått från den rapport som vi har fått från DO, vilken DO har lämnat i enlighet med det uppdrag som man hade. I den återsrapporten menar myndigheten att det i Tensta och Rinkeby endast fanns ett möjligt lokalalternativ som levde upp till skalkraven, bland annat utifrån kraven på tillgänglighet. Det alternativet skulle innebära en försening av flytten, vilket skulle bli kostsamt, det vill säga dyrt.

Summa summarum: DO:s pengar ska gå till myndighetens viktiga verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2014/15:331 om politiska hänsyn vid utövandet av utnämningmakten i kultursektorn

Anf. 22 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Bengt Eliasson har frågat mig på vilket sätt politiska överväganden kommer att ta sig uttryck vid utnämningar till statliga kulturmyndigheter och kulturinstitutioner.

Utnämningmakten är ett av de instrument som regeringen har för att genomföra sin politik. Självklart ska öppenhet och tydlighet vara ledord i våra rekryteringsprocesser.

En del av utnämningmakten är också förordnande av ledamöter till myndighetsstyrelser, statliga bolagsstyrelser, nämnder och insynsråd. Varje år fattas ett relativt stort antal regeringsbeslut om förordnanden inom

Kulturdepartementets verksamhetsområde, framför allt när det gäller ledamöter till styrelser och insynsråd i våra institutioner och myndigheter. Inför varje utnämningsbeslut görs en kravprofil där det ingår en analys av verksamheten och det aktuella organet för att få en bild av vilken kompetens som behövs i fråga om kunskaper och erfarenheter.

Urvalet av kandidater till styrelser ska till exempel göras utifrån en bred rekryteringsbas i syfte att ta till vara kompetensen hos såväl kvinnor och män som hos personer med olika bakgrund och erfarenheter. I de delarna anser jag att vi kan göra mer.

Jag vill därför utveckla rekryteringsprocesserna för att säkerställa att vi får den allsidiga kompetens som krävs för en bra verksamhet inom kulturområdet. Genom ett bredare urval har regeringen större möjligheter till detta.

Vi behöver i högre grad ta till vara outnyttjade resurser inom kulturfältet, som inte i tillräcklig grad finns representerade på våra myndigheter och institutioner. Detta har också en viktig demokratisk aspekt.

Anf. 23 BENGT ELIASSON (FP):

Herr talman! Jag tackar för svaret, statsrådet.

Utnämningsmakten är ett viktigt medel för regeringen att styra statsförvaltningen, myndighetsstyrelse, bolagsstyrelse med mera.

I ett land som Sverige med en omfattande offentlig sektor är det av yttersta vikt för välfärden, för förvaltningen och för institutioner att de präglas av både hög kvalitet och effektivitet. Om detta råder inget tvivel. Jag kan utläsa av statsrådets svar att vi är helt eniga om dessa fundamenta i utnämningsmakten.

Frågan om vem som blir utnämnd till olika uppdrag från tid till annan har varit föremål för en ganska omfattande debatt, oavsett färg på regering. Mycket av diskussionerna har kretsat kring om tjänsterna tillsätts utifrån det som regeringsformen anger som förtjänst och skicklighet, eller om det finns andra mer politiska motiv bakom olika utnämningar.

Min oro och min fråga grundar sig på det som statsrådet enligt olika medier har uttryckt. Jag citerar:

”Det är ett nytt läge i svensk politik. Men jag har utnämningssmakt, 400 personer under fyra år kan jag utse. Vi kommer att göra skillnad, vi har en annan politik.”

Om ministern är rätt citerad stämmer det naturligtvis att utnämningssmakten är ett maktredskap som är mycket effektivt. För landets långsiktiga bästa behöver vi väl fungerande myndigheter och institutioner. Dessa två motpoler motverkar ibland varandra i sitt synsätt och syfte.

I Sverige har man ett professionellt sätt att utse personer till höga statliga uppdrag. Regeringen har självklart, som ministern påpekar, ett slutligt avgörande och ansvar för utnämningar. Men syftet måste väl ändå vara att underlätta för utomstående att lämna bidrag till och i processerna.

Vi är nog många här i kammaren – kanske inte för tillfället, men som har säte här – som har lagt ned många timmar på att arbeta i olika valberedningar, och jag är säker på att ministern också har gjort det. Vi vet därför hur viktigt det är med många olika inspel och vinklar i diskussionerna för att kunna göra ett gott arbete och lämna bra förslag.

Herr talman! Min fråga kvarstår: På vilket sätt kommer politiska överväganden att inverka, som statsrådet ger uttryck för i olika intervjuer, vid utnämningar till statliga kulturmyndigheter och kulturinstitutioner?

Anf. 24 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Förtjänst och skicklighet är tre mycket vackra ord som bildar en härlig gemenskap.

Även om det i dag finns en väl utvecklad och bra policy i Regeringskansliet vid tillsättande av chefer och vid förordande av ledamöter i styrelser lyckas vi inte leva upp till våra krav. Vi är hyfsat bra på jämställdhet mellan män och kvinnor, men inte när det gäller mångfaldsperspektivet. Några av statsråden i den tidigare regeringen har uttryckt till medierna att de misslyckats i fråga om de statliga bolagen.

Före detta näringsminister Maud Olofsson har sagt: Detta var en av de frågor som jag ville att ledningar och valberedningar skulle jobba med, men det var inte lätt att få genomslag. Vi lyckades inte i mångfaldsdelen.

Peter Norman, före detta finansmarknadsminister, har sagt: Det finns för lite folk med annan etnicitet än den svenska eller den nordiska, och det vore utvecklande för bolagen att få in dem.

Jag och regeringen vill nu se till att det blir en förändring så att vi lever upp till våra målsättningar. Vi inom Kulturdepartementet har ett alldeles särskilt ansvar eftersom det finns så oerhört många kulturinstitutioner, myndigheter, styrelser och insynsråd. Självklart ska kompetens alltid gå före lång och trogen partipolitisk tjänst. Den grundinställningen är för mig en hygienfaktor.

För mig är det också självklart att om vi på allvar menar att vi vill ha den bästa och mest kompetenta på varje post som ska tillsättas måste vi bredda urvalet. Tyvärr är den hållningen inte självklar för alla, inte ens för alla dem som glatt skriver under på de vackra orden. Tvärtom har jag blivit varse – inte minst efter att jag har gjort bland annat det uttalande som interpellanten citerade – att jag nu ruckar på rådande strukturer. Jag har blivit varse att när jag nu går från fina ord till handling hotar jag den förtursmedvetenhet som många i maktpositioner tydligen vet att de besitter.

Jag menar att det är en förkastlig tanke och till och med förkastliga ord – ord som jag har fått mig tillskrivna under den senaste veckan – när man säger att om det hade funnits oerhört kompetenta personer i till exempel rullstol hade det funnits fler rullstolsbundna personer i ledande positioner i samhället. Men jag tror inte att det är så enkelt.

Jag är övertygad om att det som ofta hindrar oss från att se den mest kompetenta för ett visst uppdrag alltför ofta är en bild av en person som inte alls till exempel sitter i rullstol, och därför letar vi inte heller bland rullstolarna.

De som är oroliga över att jag kommer att leta efter den mest kompetenta till varenda post som regeringen ska tillsätta ska vara oroliga.

Anf. 25 BENGT ELIASSON (FP):

Herr talman! Det gläder mig oerhört, statsrådet, att vi är helt överens om det fundamentala i synen på vad olika kompetenser kan bidra med. Oaktat vilket funktionshinder, vilken bakgrund eller någonting annat man

har är det inte styrande för vad man har innanför pannbenet. Om det är vi helt överens.

Jag menar att alliansregeringen under sina åtta år vid makten jobbade ganska mycket med att avpolitisera processerna, vilket lett till öppnare rekryteringsprocesser och bredare representation. Vi kan konstatera, precis som statsrådet gör, att man inte nådde ända fram, men man har trots allt slagit in på en god väg. Jag tror att det är viktigt att fortsätta på den vägen.

En ökad öppenhet kring processerna borde kunna vara ett första steg mot ett i mitt tyckte mer professionellt tillvägagångssätt när det gäller tillsättningen av de högsta tjänsterna och uppdragen i staten. Det är viktigt att i det jag kallar valberedningsprocessen eller utnämningmakten inte luta sig åt endast ett håll utan lyssna på flera röster, att inte bara ha en röst hur viktig och relevant den rösten än är. Man ska alltid ha mer än ett rekryteringsbolag, om jag får uttrycka mig lite vulgärt.

Det är mångfalden i urvalet och professionaliteten i processen som jag är ute efter. De är viktiga att diskutera. En följdiskussion kan omfatta på vilket sätt myndighetsledningarna, styrelserna och de utnämnda utvärderas. Dessa utvärderingar är sedan ett utmärkt underlag för kommande utnämningar och för valberedningsarbetet. Vilket underlag tas fram för ett eventuellt omval eller ett nyval? Vilken roll har utvärderingsprocessen i det valet?

Vi måste komma ihåg att myndigheter, institutioner och organisationer i statens tjänst är till för befolkningens bästa, inte för att, som man ibland kanske önskar, vara ett partipolitiskt stöd för regeringen, oavsett färg. Det är viktigt att påpeka att genomförandet av politiken ligger i ledning, styrning och uppföljning, i alla fall enligt min ringa mening.

Frågan gäller de politiska övervägandena. Vid alla överväganden kommer förstas våra politiska ståndpunkter, våra ideologier och vår egen bakgrund, den så kallade ryggsäcken, in i utnämningmakten. Hur kommer statsrådet att inom sitt ansvarsområde verka för en öppnare process där många röster kommer till tals på ett konkret sätt?

Anf. 26 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNKE (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att understryka vikten av och lovorda det arbete som Alliansen gjorde beträffande utnämningarna, liksom den uttalade ambition som Alliansen hade att förändra och bredda urvalet. Jag vill verkligen understryka det. Det är en av flera positiva insatser och något som jag känner att jag nu kan jobba vidare med. Det känns som en fantastisk möjlighet att ta det vidare så att vi efter mandatperioden har kommit ännu längre och att det är en självklarhet för oss alla att vara färgblinda och våga leta efter den bästa. Men vi måste också vara modiga i insynsrådet, i styrelsen och beträffande generaldirektören och våga ifrågasätta vad som är rätt kompetens vid rätt tillfälle. Vi måste vara tuffa.

Det finns mycket som bevisar att vi alltför ofta klär makt och kompetens i samma kostym. Här krävs det mod. Självklart ska vi alltid utgå från kompetens och skicklighet för att få väl fungerande chefer och styrelser, kompetens som är relevant för just den specifika verksamheten. Våra verksamheter är väldigt olika. Inte minst under Kulturdepartementet finns en mångfald av verksamheter. Därför är det viktigt att jag nu driver detta och inleder ett samarbete med Rättviseförmedlingen.

Interpellanten oroar sig för att jag enbart skulle lyssna till en röst. Det vore inte så klokt. Jag tror att det är oerhört viktigt att ha processer som i möjligaste mån är transparenta och som självklart består av en mångfald av röster. Sedan måste man slutligen sätta ned foten och fatta beslut. Det gör jag gärna. Därför inleder vi samarbetet. De ska utbilda oss. Där finns oerhört kompetenta tjänstemän som har rutiner för hur vi gör de olika tillsättningarna.

Kravprofilsarbetet är alltså mycket viktigt. Det är viktigt att vi på ett djupare plan diskuterar vad god kompetens innebär. Risken är annars stor att vi alltid väljer samma kompetenser eftersom det är enkelt och man inte blir ifrågasatt. Interpellanten skulle gärna få ta del av alla de samtal och mejl jag har fått efter att jag annonserade detta. Många känner sig väldigt hotade av ökad konkurrens. Det är uppenbart. Här har vi mycket att göra.

Interpellanten frågar också om uppföljning och utvärdering. Det är en mycket viktig fråga, och jag är glad att jag får tillfälle att svara på det. Jag tror att vi behöver förbättra våra utvärderingsprocesser. Vilka frågor ställer vi när vi efter ett år eller två år utvärderar en styrelse eller ett insynsråd? Vad har fungerat och vad har inte fungerat? Jag har själv suttit i statliga styrelser, och alltför ofta följer man samma mall med samma frågor. Det finns absolut mycket att göra även där.

Anf. 27 BENGT ELIASSON (FP):

Herr talman! Jag tackar återigen statsrådet för genomtänkta svar. Jag tänkte avsluta med att räkna upp mina tre huvudfrågor för en kommande debatt. Men låt mig först kommentera det som statsrådet sa om korrespondensen som hon fått sedan debatten rullade igång. Möjligen ska statsrådet offentliggöra den så att vi får en offentlig debatt om hur man ser på personers olika uppdrag och hur en del känner att hotbilden vältrar sig över dem. Jag tror att det kan vara ett nyttigt sätt att lyfta upp frågor som är så viktiga, för egentligen är det grundläggande frågor om mänskliga rättigheter som ligger i botten.

Herr talman! När kommer de politiska övervägandena att leda till personer som i enlighet med förra regeringens avpolitisering, och den nuvarande regeringens arbete med det, kan komma i fråga för kulturmyndigheter och kulturinstitutioner? Vilka personer kan inte komma i fråga? Det är frågor som vi behöver fortsätta att debattera.

På vilket sätt utvärderas myndighetsledningarna, och då menar jag styrelser och institutioner?

På vilket sätt kommer politiska överväganden att vägas in i utnämningmakten inom statsrådets ansvarsområde och ideologiska grunder?

Anf. 28 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Utnämningmakten är ett av de instrument som regeringen har för att genomföra sin politik. Öppenhet och tydlighet ska vara ledord i rekryteringen av chefer, liksom kompetens och skicklighet. Det gäller även vid rekryteringen till och tillsättandet av styrelser och insynsråd. I den bästa av världar kommer de olika ledamöterna i våra styrelser, insynsråd och nämnder att ha erfarenheter och kompetenser från olika håll i samhället och kunna bidra med skilda kunskaper.

I Regeringskansliet lever vi inte alltid upp till vår egen policy. Den säger att urvalet av kandidater till exempelvis styrelser ska göras utifrån en bred rekryteringsbas i syfte att ta till vara kompetensen hos såväl kvinnor och män som hos personer med olika bakgrund och erfarenheter.

Nu vill jag gå från ord till handling. Därför har jag inlett ett samarbete med Rättviseförmedlingen. Jag menar att vi inom Kulturdepartementet har ett särskilt stort ansvar eftersom vi ansvarar för så oerhört många myndigheter och institutioner. De kulturpolitiska målen förpliktar och ska inte bara vara vackra ord utan genomsyra vår verklighet. De ska kännas och de ska synas. De kulturpolitiska målen ställer höga krav på oss.

Om vi lyckas ta fram ett brett urval av kandidater har vi möjlighet att i än större utsträckning skärpa konkurrensen. Förhoppningsvis leder det till att vi får än bättre kompetens hos de personer som tillsätts.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2014/15:245 om statliga jobb som försvinner från landsbygden

Anf. 29 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Håkan Svenneling har ställt fem frågor till landsbygdsministern avseende statliga jobb som försvinner från landsbygden.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Inledningsvis vill jag tydliggöra att regeringens avsikt är att bedriva en politik som utvecklar landsbygden och möjligheterna för kvinnor och män att bo och verka i hela landet. Det är av central betydelse att den statliga förvaltningen är effektiv, tillgänglig och samordnad. Det är viktigt att de statliga myndigheternas lokalisering kan få en större spridning över landet.

Regeringens förvaltningspolitik bygger på att myndigheterna i stor utsträckning själva, utifrån de mål och uppgifter för verksamheten som riksdagen och regeringen fastställer, avgör hur verksamheten ska organiseras för att på bästa sätt tillgodose samhällets samlade behov. Regeringen har stort förtroende för sina myndigheter, och det är myndigheternas respektive ledning som ansvarar för att verksamheten bedrivs effektivt och utifrån medborgares och företags behov. Ett eventuellt minskat antal statliga arbetstillfällen måste bland annat vägas mot effektivitetsaspekter och behovet av lokal närvaro. Detta innebär att det i hög utsträckning är myndigheterna själva som ansvarar för att besluta om sin organisation och den geografiska indelningen av sin verksamhet.

Jag vill även framhålla att den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten är långtgående. Det är myndigheterna som anställer, lönesätter, utvecklar och avvecklar sin personal utifrån gällande regelverk i form av författningar och kollektivavtal inom givna ekonomiska ramar.

Regeringens vilja är att myndigheter som är lokaliserade i Stockholm bör pröva om delar av verksamheten kan lokaliseras på annan plats. Regeringens utgångspunkt är att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län. En utgångspunkt är att myndigheterna ska kunna utföra sina arbetsuppgifter effektivt.

Regeringen har ännu inte någon samlad bild av vilka myndigheter som har provat möjligheten att lokalisera delar av sin verksamhet utanför Stockholm.

I dag för Statistiska centralbyrån statistik över antalet statliga jobb regionalt och lokalt. Arbetsgivarverket redovisar statistik på regional nivå. Jag kommer att överväga om det finns behov av en mer samlad bild av myndigheters lokalisering och fördelningen av statliga jobb.

Anf. 30 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag har ställt min interpellation med anledning av de oroväckande signaler vi har fått om att statliga jobb försvinner eller riskerar att försvinna från landsbygden. Det gäller statliga jobb inom både myndigheter och bolag. De statliga jobben har totalt sett ökat med ca 5 700 arbetstillfällen under perioden 2004–2012. I mindre kommuner har dessa jobb samtidigt minskat med ca 4 000 arbetstillfällen. Dessa jobb har i stället koncentrerats till större kommuner, vilket betyder att de stora kommunerna har fått ett tillskott på ca 10 000 statliga jobb, medan de 100 minsta kommunerna har blivit av med statliga jobb.

Jag vill tacka statsrådet så mycket för svaret. Det känns bra att vi har en regering som har en vilja att sprida staten över hela landet. Även om Sverige har en långtgående delegering till myndigheterna i fråga om var varje kontor ska ligga, som statsrådet är inne på, har statsrådet ansvar för helheten och summan av alla myndighetsbeslut.

Som riksdagsledamot skulle man vilja ha en åtgärdslista från ministern för hur han konkret tänker angripa problematiken. Hur ska regeringen driva igenom sin vilja och säkerställa att myndigheter lokaliseras i hela Sverige, även i de mindre kommunerna? Vad tänker statsrådet göra för att bryta trenden, så att det blir fler och inte färre statliga jobb i de mindre kommunerna?

Statsrådets kollega i regeringen, landsbygdsminister Sven-Erik Bucht, sa i *Jämtlandsnytt* att han kan tänka sig utlokalisering av statliga myndigheter som en möjlig väg att gå. Tycker statsrådet Ardalan Shekarabi detsamma? Tycker statsrådet som landsbygdsministern att utlokalisering är rätt väg att gå?

Statsrådet lyfter själv i sitt svar vikten av effektivitet, såväl ekonomiskt som servicemässigt. Här är det viktigt att påpeka att fler statliga jobb på landsbygden kan innebära en ökad effektivitet. Dels är lokalkostnaderna lägre utanför storstäderna, vilket gör att resurserna kan fördelas till annat, dels stärks de lokala arbetsmarknaderna, varigenom man bidrar ekonomiskt till tillväxten i hela Sverige.

En del av min frågeställning handlar om hur ministern avser att följa utvecklingen framåt. Det här är långsamma processer som är svåra att följa men som får stora konsekvenser över tid. Jag undrar hur statsrådet ska skapa sig en samlad bild över läget och på vilket sätt statsrådet kommer att följa frågan.

Vänsterpartiet menar att en bättre samordning inom Regeringskansliet av alla politikområden som rör landsbygdens utveckling är helt nödvändig. Regionalpolitiska konsekvenser för landsbygden av nya lagar, reformer och förändringar av myndighetsorganisationer eller uppdrag bör alltid redovisas. Vi tycker att regeringen ska samordna alla dessa landsbygdsfrågor inom Regeringskansliet bättre.

Vänsterpartiet vill att politiken här i Sveriges riksdag i Stockholm ska sluta vända landsbygden ryggen. För mig blev det väldigt tydligt i förrgår när jag såg *Uppdrag granskning*s reportage *Leva och dö i Grums*. I Grums kommun, där jag själv arbetat i sju år, har antalet statliga jobb minskat med 45 procent sedan 2004. Polisen har öppet på torsdagar mellan 10 och 12. Arbetsförmedlingen är öppen måndagar, tisdagar och torsdagar. Posten var öppen hela tiden mellan 8 och 18 när jag kom till Grums för sju år sedan. I dag är den öppen 8.30–10 och sedan 16–18. Försäkringskassan lämnade orten för några år sedan. Det här är givetvis bara ett litet exempel, men situationen ser likadan ut på många håll i vårt land. Därför är frågan om statliga jobb både en fråga om de lokala arbetsmarknaderna och en fråga om statlig service på landsbygden.

Anf. 31 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Jag vill tacka Håkan Svenneling för både interpellationen och ett bra anförande som verkligen visar att det är väldigt viktiga avvägningar som måste göras när det gäller regeringens förvaltningspolitik. Vi vill ha en förvaltning i världsklass, och vi har i dagsläget en förvaltning i världsklass för att vi har haft en tradition av att delegera och decentralisera beslutsfattandet till de förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen. Vi har kunnat ge myndigheter förutsättningar att ständigt jobba med effektivisering, modernisering och utveckling av metoder. Vi har följt upp myndigheternas effektiviseringsarbete och kunnat se i internationella jämförelser att vi gått före när det gäller modernisering av offentliga verksamheter.

Detta är i grunden något otroligt positivt. Ska vi ha en stark offentlig sektor som når de målsättningar som politiken sätter upp är det väldigt viktigt att den offentliga sektorn ständigt jobbar med modernisering, och då är decentralisering av beslutsfattandet inom den statliga förvaltningen en väldigt central fråga.

De här politiska principerna måste naturligtvis även innefatta en förståelse för att den offentliga förvaltningen ska ge en god service till medborgare i hela landet. Det finns anledning att sprida de statliga jobben, så att vi får positiva regionalpolitiska aspekter och på så sätt också får möjlighet att effektivisera verksamheterna.

Regeringen kommer för det första att följa upp beslut från de myndigheter som är placerade i Stockholm och se hur de lägger ut delar av sina verksamheter till andra delar av landet. Vi ser positivt på att myndigheter gör detta. Det kan dessutom innebära kostnadsbesparingar ur ett lokalt perspektiv.

Vi kommer för det andra att följa upp det arbete som vi aviserat om att stärka Statens servicecenter och därmed koncentrera statens administrativa uppgifter till denna relativt nybildade myndighet. Dels handlar det om att effektivisera och se till att frigöra resurser, så att vi kan satsa mer resurser på kärnverksamheterna, dels kommer administrativa uppgifter att förläggas till Östersund, Gävle och andra orter som kan lokalisera servicecentrets verksamheter.

Det är otroligt viktiga frågor. Det handlar om både förvaltningens effektivitet och förvaltningens legitimitet. Vi har anledning att ständigt jobba med att ha en service som är nära medborgarna och en spridning av de statliga jobben.

Anf. 32 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! I den budget som regeringen förhandlade med Vänsterpartiet står det: Myndigheter som behöver vara lokaliserade i Stockholm bör pröva om delar av verksamheten kan lokaliseras till en annan plats. Utgångspunkten är att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län. Än så länge har den nya regeringen bara tillskapat en ny myndighet efter sitt tillträde, och det är Upphandlingsmyndigheten. Det är en myndighet som är lokaliserad till Stockholm. Statsrådet är själv ansvarig minister för Upphandlingsmyndigheten.

Har du gjort någonting för att inte hela deras verksamhet ska lokaliseras just till Stockholms län? Har statsrådet prövat möjligheten för denna Stockholmsmyndighet att lokalisera delar av verksamheten till andra delar av landet? Du är inne på att vi ska ha en förvaltning i världsklass. Jag kan inte annat än att hålla med statsrådet i det. Många gånger anges att det är kompetensbrist som är skälet till en centralisering. Samtidigt är det en självuppfyllande profetia.

Genom att statliga jobb centraliseras försvinner möjligheten för människor att bo och verka på landsbygden då de inte vet om det finns olika myndigheter i deras närområde som de kan söka sig till med den kompetens de har. Det är därför viktigt att staten utlokaliserar både jobb som kräver akademisk utbildning och jobb som inte kräver akademisk utbildning. Det är viktigt att vi utlokaliserar generaldirektörer och handläggare i hela landet.

Du nämner själv Statens servicecenter, som enligt min mening har lite enklare arbetsuppgifter. Även om de har en del jobb som kräver kunskap kan man lätt tänka att det kan vara en del administrativt enklare uppgifter. Jag tror att det är viktigt att man från statens sida inte ger bilden av att det bara är enkla jobb, växeltjänster eller enklare hantering, som ska ut på landsbygden utan att det även gäller generaldirektörerna. Den logik som många generaldirektörer verkar ha är att är man i Stockholm är man per automatik närmare makten här i Sveriges riksdag men också regeringen där du sitter. Är det alla typer av jobb som statsrådet vill utlokalisera?

Jag tänker på de positiva exempel som finns av utlokaliseringar. För egen del bor jag i Karlstad som fick utlokaliserade statliga myndigheter ungefär 2003–2004. En av de myndigheter som vi fick till oss var Konsumentverket. Generaldirektören och jag har talat med varandra ett par gånger genom åren. Han var väldigt positiv till flytten från Stockholm till Karlstad. Han menade på att även om inte alla de som jobbade i Stockholm kom med till Karlstad fick han ändå med sig kompetens som kanske tidigare hade jobbat på Konsumentverket och fanns på andra myndigheter eller andra platser i vårt samhälle och som valde att återvända till Konsumentverket när man valde att etablera sig i Karlstad. Det visar på att vi får tillbaka kompetens till staten och därför också blir en bra arbetsgivare.

Staten kan möta de stora varsel vi ser runt om i vårt land. Huvuddelen ska kanske inte vara att utlokalisera statliga jobb. Men det kan finnas i de paket som regeringen ändå måste göra för orter som drabbas hårt av varsel. Nu senast är det Katrineholm. Jag själv vet mycket väl att grannkommunen Kristinehamn haft en mängd varsel i industrin. Det går inte att ersätta jobb inom industri eller teknik med statliga arbetstillfällen. Men man måste

ändå ge de orterna en injektion så att de kan möta de svåra utmaningar de står inför när de får stora varsel. Jag hoppas ändå på att man kan ha med tanken på att utlokalisering av statliga jobb kan hjälpa till.

Anf. 33 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Vad gäller Upphandlingsmyndigheten är det frågor som vi noga tittade på när vi skulle bilda den nya Upphandlingsmyndigheten. Man ska känna till bakgrunden att den förra regeringen genomförde en stor organisatorisk förändring av upphandlingsstödet. Den flyttade bland annat verksamheter från Kammarkollegiet och Miljöstylningsrådet in i Konkurrensverket och genomförde nyanställningar under 2014.

Det upphandlingsstöd som finns i dag och som ska flytta in i Upphandlingsmyndigheten den 1 september 2015 består av personal som redan har varit med om en omorganisation alternativt nyanställts nyligen på Konkurrensverket. Upphandlingsstödet är en väldigt central funktion för att vi ska kunna utveckla den offentliga förvaltningen och de offentliga verksamheterna i Sverige.

Vi har otroligt duktiga personer som i dag finns på Konkurrensverket som är beredda att genomföra regeringens upphandlingspolitik och ge rätt stöd till kommuner, landsting och statliga myndigheter som genomför offentliga upphandlingar. För oss har det varit otroligt viktigt att agera för att vi ska kunna behålla den personalen.

Mot bakgrund av att den precis hade genomgått en omorganisation och nyanställts var det inte riktigt möjligt att i det här fallet placera den nya Upphandlingsmyndigheten utanför Stockholms län. Men vi kommer att jobba för och följa upp arbetet att myndigheter ska lokalisera delar av sin verksamhet utanför Stockholms län. Huvudregeln är fortfarande att nya myndigheter ska lokaliseras utanför Stockholms län.

Det är väldigt viktiga frågor. Som interpellanten själv nämner har Statens servicecenter ansvaret för viktig verksamhet i offentlig sektor. Jag kan också försäkra interpellanten att även generaldirektören för Statens servicecenter sitter i Gävle och att verksamheten bedrivs därifrån. De har en otroligt viktig uppgift att ständigt jobba med effektivisering av de administrativa uppgifterna i den offentliga sektorn.

När det gäller användning av lokalisering av statliga jobb i samband med olika typer av beslut som inneburit att jobb flyttat från orter, inte minst inom Försvarsmakten, har den metoden använts av tidigare regeringar. Det är ingen metod som utesluts i regeringens sätt att se på förvaltningspolitiken som ett instrument för att utveckla offentlig verksamhet.

Vi måste först och främst skaffa oss en bild av hur myndigheter fattar beslut när det gäller lokalisering av delar av verksamheter. Vi måste också stå upp för principerna i den svenska förvaltningspolitiken, och delegering och decentralisering är viktiga principer. Om vi frångår de principerna i alltför stor utsträckning kommer vi att få en offentlig förvaltning som inte är tillräckligt effektiv. Då kommer vi heller inte att kunna frigöra resurser som ska användas till viktiga investeringar och offentliga verksamheter.

Detta är en viktig balansgång. Det handlar om att ständigt följa upp beslut som fattas av myndigheterna och bedömda huruvida de besluten stämmer överens med de målsättningar som regeringen har satt upp. Samtidigt ska vi också respektera de grundläggande principerna i svensk

Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag hör statsrådets argument för Upphandlingsmyndigheten. Jag delar statsrådets vision om att vi ska ha en bra upphandling, och den väg som den borgerliga regeringen var på väg att gå i upphandlingsfrågorna var inte bra. Det var ändå bra att du som statsråd drog i bromsen och sa: Nu måste vi göra annorlunda. Nu måste vi dela upp så att Upphandlingsmyndigheten blir en del och Konkurrensverket blir en annan. Det kan faktiskt inte vara en myndighet. Jag hör vad du säger, och jag hör argumenten för varför den ändå borde ligga lokaliserad här i Stockholm.

Jag är ändå glad över interpellationsdebatten och att statsrådet vill följa utvecklingen. Jag hoppas att vi kommer att få se det i statsrådets arbete och att vi som riksdag kan få möjlighet att se något slags redovisning av hur utvecklingen går. Det kan redovisas i samband med budget eller liknande. Det är precis som du var inne på viktigt att vi skaffar oss en bild av läget så att vi inte glömmer bort det bara för att det är så många olika beslut som hänger ihop och den totala bilden därför blir svår att följa.

Det är väldigt viktigt att statsrådet skickar de signaler som statsrådet i dag skickar här i kammaren till alla generaldirektörer och andra chefer inom statlig förvaltning att vi vill ha en statlig förvaltning som är decentraliserad och inte bara ligger här i Stockholm. Genom utlokalisering av myndigheter till olika delar av Sverige kan hela landets resurser och kompetens tas till vara. Det ger arbetstillfällen och bidrar till en positiv utveckling för mindre orter på landsbygden men också för regioner i stort.

Det är viktigt när nya statliga myndigheter startas att de redan från början utlokaliseras till olika delar av Sverige. Då är det mycket lättare att de blir kvar där och hittar sin kompetens än när de hela tiden behöver flytta runt. Det är bättre att starta dem där än att starta dem i Stockholm, för då är resan mycket svårare. Det är viktigt att vi värnar de befintliga statliga arbeten som finns i landet.

Anf. 35 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Jag vill tacka Håkan Svenneling för en intressant diskussion och för interpellationen. Den väcker viktiga frågor som regeringen också värdesätter. Vi ska jobba för att hela landet ska leva och för att vi ska ha en spridning av de statliga jobben. Vi ska samtidigt fokusera på effektivisering och modernisering av offentlig sektor. Det går att förena de två målsättningarna. Det är fullt möjligt, och det är också det som regeringens politik är inriktad på.

När vi har en modell som innebär att vi har delegerat beslutsfattandet och decentraliserat förvaltningen i stor utsträckning och när den modellen har visat sig vara otroligt framgångsrik är det viktigt att vi också följer upp hur beslut fattas och vilka effekter besluten i förvaltningen får. Därför kommer vi att fokusera på uppföljningsarbete, där vi kartlägger hur myndigheter lokaliserar sina verksamheter. Detta är också en viktig del när det gäller kostnadseffektiviseringsarbetet i de statliga myndigheterna när det handlar om lokalkostnader. Det är en annan fråga som är närliggande den diskussion som vi har haft i dag.

Det finns också tankar om hur man på ett mer genomtänkt sätt kan arbeta med statens regionala organisation och hur vi regionalt indelar de statliga verksamheterna. Det förs ett arbete inom ramen för Regeringskansliet för att titta på hur tidigare utredningar i den typen av frågeställningar har sett på den regionala indelningen av de statliga verksamheterna.

Vi kommer att återkomma med analyser av hur detta arbete ska bedrivas i framtiden. Jag vill tacka för interpellationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2014/15:315 om agila kontrakt i offentlig sektor

Anf. 36 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Mathias Sundin har frågat mig om jag tänker verka för att ett förslag lämnas om agila kontrakt i offentlig sektor.

Enligt den svenska förvaltningsmodellen är det myndigheterna själva som utifrån de mål för verksamheten som riksdagen och regeringen fastställer i stor utsträckning avgör hur den egna verksamheten ska organiseras och utföras för att på bästa sätt tillgodose medborgares och företags behov.

Det upphandlingsrättsliga regelverket utgör ramarna för hur myndigheter får och kan upphandla. Regelverket medger olika typer av upphandlingsförfaranden. Regeringen anser att den offentliga upphandlingen ska vara effektiv och rättssäker och ta till vara konkurrensen på marknaden samtidigt som innovativa lösningar främjas. Sådana lösningar kräver många gånger flexibla kontrakt. Myndigheter har i dag möjlighet att använda sig av flexibla kontrakt inom ramen för det regelverk som finns.

Jag har stor tillit till de myndighetschefer som regeringen har utsett att leda våra myndigheter, och jag anser att det är myndigheterna själva som är bäst lämpade att avgöra vilka kontraktsformer som bör användas vid upphandlingar. Regeringen avser inte att lämna något förslag om hur agila kontrakt ska användas i offentlig sektor eftersom detta redan är möjligt inom ramen för det befintliga regelverket.

Anf. 37 MATHIAS SUNDIN (FP):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Om jag inledningsvis tillåts göra en liten spaning tror jag att detta med agila kontrakt inte klingar så oerhört bekant i folkdjupet. Jag tänkte därför förklara lite kort vad det handlar om.

I grunden är detta en utvecklingsmetod som kommer från programvaruutveckling inom it-området. Jag börjar med den traditionella metoden, som den agila metoden skapades som ett svar på eller som ett alternativ till. I den metoden gör man en tydlig beställning av vad man vill ha: Det är ett projekt, det ska ta så här lång tid, det ska kosta så här mycket och resultatet ska bli detta. Det kan vara i kommuner, statliga myndigheter eller vad som helst. Det kan gälla en matleverans – att man ska skicka mat

till ett visst ställe, att det ska kosta si och så mycket, att man ska erbjuda näringsrik kost och så vidare. Det kan också gälla helt andra produkter eller tjänster inom det privata näringslivet eller inom offentlig sektor.

När det kommer till programvaruutveckling, system, program och så vidare är den traditionella metoden dock svårare att använda. När användarna använder produkten eller tjänsten märker de ofta att det var mycket krångligare än de trodde. De förstår inte riktigt hur man ska göra, de vill ha vissa funktioner och så vidare.

Därför samlades ett gäng programmerare och utvecklare för snart 15 år sedan och tog fram ett agilt – ett lättroligt – sätt att jobba. Där jobbar man som utvecklare nära beställarna och användarna och justerar och ändrar efter hand, beroende på input från användarna, i det som kommer att bli slutprodukten. Detta har spritt sig till många startups, som man kör igång på det sättet. Linux-startup-rörelsen har spritt sig över världen med ett liknande tankesätt.

Detta ställer krav på kontrakten. Om man har ett kontrakt enligt traditionell modell där man får betalt för att utföra en viss sak och detta ändrar sig under tiden ändrar sig också det som man ska utföra. Då behöver kontraktet vara flexibelt och kunna hantera detta. Därför har det även kommit till så kallade agila kontrakt.

Dessa agila kontrakt finns dock inte inom offentlig sektor i Sverige, vilket naturligtvis ställer till en hel del problem. Offentlig sektor har också stora behov av olika it-system och olika tjänster både riktade mot medborgare och internt inom myndigheter och så vidare.

När man inte har möjlighet till detta blir det dyrare än vad det skulle behöva bli. Det blir ineffektivt, och risken är att det blir dåliga, eller i alla fall sämre, lösningar än det skulle bli annars. Med ett agilt arbetssätt och agila kontrakt skulle man både kunna spara en hel del skattepengar och uppnå en bättre kvalitet på produkterna.

Jag tycker att svaret från statsrådet och regeringen är lite av ett ja-så. Jag har stor respekt för att myndigheterna kan sköta mycket av detta själva; den uppfattningen delar jag. Men det gäller också från regeringens sida att driva på en utveckling. Jag menar inte att vi ska ha något ministerstyre. Det skulle ligga mig långt ifrån som ledamot i konstitutionsutskottet. Men man kan driva på i opinionsbildning, man har regleringsbrev och så vidare. Det finns en mängd olika sätt som regeringen kan påverka på. Så varför denna lite av ja-så-attityd i svaret?

Anf. 38 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Jag vill först tacka Mathias Sundin för att frågan lyfts på en politisk nivå. Det hela är abstrakt om man inte följer verksamheter som är beroende av denna typ av flexibla kontrakt. Men om man är bekant med kontraktsskrivning inom den typen av verksamheter känner man till att de kräver en form av flexibilitet för att man ständigt ska kunna jobba med innovationsutveckling.

Innovationsutveckling är en central fråga för offentliga verksamheter, inte minst när det gäller hur vi ska använda offentliga upphandlingar som ett instrument för att effektivisera och utveckla vår offentliga sektor.

Jag är övertygad om att vi behöver jobba på flera olika sätt för att stärka innovationsvänliga upphandlingar. Då kan flexibla kontrakt vara en viktig del av arbetet. Jag kan dock konstatera att regelverket som det ser ut i dag

tillåter viss form av flexibilitet i samband med upphandlingar. Vi har redan i dag formen konkurrenspräglad dialog. Det är en upphandlingsform som möjliggör en dialog mellan upphandlande myndighet och leverantör. Den är framtagen just för att man ska kunna använda sig av en upphandling för att ständigt utveckla och modernisera den produkt eller den tjänst som köps.

Det vi jobbar med just nu på Finansdepartementet är att implementera de nya EU-direktiven på upphandlingsområdet. Det som är glädjande där är att vi nu i upphandlingslagstiftningen från Europeiska unionen har en ny upphandlingsform som kallas för innovationspartnerskap. Den har till syfte att möjliggöra ett strukturerat långsiktigt partnerskap som ska vara fokuserat på utveckling och modernisering. Det är klart att man här också kan använda sig av flexibla former inom EU-rättens ramar.

Då är frågan: Vad ska regeringen göra? Det vi har bestämt oss för att göra på upphandlingsområdet – de här köpen omfattas ju av upphandlingsregelverket i normala fall – är att ta fram ett nationellt upphandlingsstöd som bland annat jobbar aktivt med innovationsvänliga upphandlingar och ett tydligare partnerskap mellan det offentliga och privata när det gäller utvecklingen av offentliga verksamheter.

Upphandlingsstödet ska organiseras i en fristående myndighet från och med den 1 september, som får rätt förutsättningar att jobba tillsammans med kommunsektorn, de upphandlande myndigheter som finns i kommuner och landsting, för att man bland annat ska få ett mer strategiskt tänk när det gäller innovationsvänliga upphandlingar.

Jag är övertygad om att också flexibla avtal i vissa fall kan vara en fråga som den myndigheten kommer att behöva ge rekommendationer och riktlinjer kring. Men den frågan överläts sedan till Upphandlingsmyndigheten, som får göra rätt bedömningar utifrån de önskemål som finns bland leverantörer och upphandlande myndigheter.

Men det är viktigt att vi ständigt jobbar med att utveckla både vår upphandlingslagstiftning och de rekommendationer som är knutna till upphandlingslagstiftningen, så att vi får ett innovationsvänligt tänk i offentlig sektor. Begränsning av kontraktstyper får inte innebära ett hinder för utvecklingsarbetet. Jag tycker alltså att det är en jätteviktig diskussion som vi måste fortsätta att föra.

Anf. 39 MATHIAS SUNDIN (FP):

Herr talman! Det låter väldigt positivt med detta som är på gång. Då har ju regeringen och statsrådet verkligen en möjlighet att påverka och ge det här en bra start när det gäller vad man ska jobba med för någonting.

Innovationsupphandlingar och den typ av kontrakt som kan vara kopplade till det är en del. Agila kontrakt stämmer delvis överens med innovationsupphandlingar. Men när man kommer till andra fasen, så att säga, återgår man ofta till den traditionella modellen. Det är där agila kontrakt kan fungera hela vägen. Därför tror jag att det är oerhört viktigt att få in detta från början, så att det inte bara är innovationsupphandlingar och annat upphandlingsstöd. Det finns väldigt mycket inom det området som behöver göras, men inte bara där. Det handlar om att agila kontrakt ska komma med från början.

Det handlar inte bara om effektiviteten och bättre kvalitet på tjänster inom offentlig sektor, även om det är en viktig del. Det är också en del av

näringslivsklimatet. En del företag som jobbar på ett agilt sätt har nu väldigt svårt att komma in och vinna upphandlingar inom den offentliga sektorn, för där jobbar de på det traditionella gamla sättet, som funkar för en del saker och produkter men som inte funkar så bra för dessa.

Sverige har begåvats med en stor mängd väldigt framgångsrika it-bolag som har funnits länge. Det finns också de som har vuxit fram kraftigt under de senaste sju åtta åren. De är numera internationella spelare. Det är synd om de begränsas av att de inte har tillgång till upphandlingar från den offentliga sektorn, som är en väldigt stor upphandlare.

Då är det extremt viktigt att regeringen och, naturligtvis, statliga myndigheter och så vidare driver på. Danmark är en förebild, just på detta område i alla fall. Man har tagit fram ett grundkontrakt, som är ett agilt kontrakt, som man kan använda sig av i offentlig sektor och ha som en mall när man gör sådana här upphandlingar. Det har tagits emot väldigt positivt i näringslivet och av de offentliga myndigheterna nere i Danmark. Nu kan man jobba på ett mycket smartare sätt.

Det här kostar nämligen pengar. Jag har en artikel som är några år gammal. Den handlar om Försäkringskassan, som skulle införa ett nytt it-system. Man gjorde på det traditionella sättet. Man satte upp en ram för vad det skulle vara. Sedan visade det sig att det inte funkade alls gentemot användarna. Det blev mycket dyrare. Det blev 155 miljoner i merkostnad kring detta.

Ett annat exempel är från ett landsting. Inom vården blev man på grund av det nya it-systemet totalt överbelastad i arbetet. Man var tvungen att stänga avdelningen ett tag, för personalen gick på knäna och behövde vila upp sig för att kunna ta hand om patienterna.

Ett agilt arbetssätt eliminerar naturligtvis inte alla sådana här risker, men det minskar riskerna i alla fall. Därför är det himla viktigt att man sätter fart på detta från regeringen.

Jag hör nu lite positiva signaler, och jag hoppas att man med det nya arbetssättet verkligen tar till vara detta. Det skriftliga svar som jag fick tyckte jag var ganska bakåtlutande: Jaså, det får myndigheterna sköta.

Det muntliga låter lite bättre, tycker jag.

Anf. 40 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Interpellanten visar på ett bra sätt hur kontrakt i offentliga verksamheter påverkar kvaliteten. Och vi ser ju att misslyckade upphandlingar kan få stora konsekvenser för myndigheter som ansvarar för verksamheter som berör många medborgare. Vi måste alltså jobba med att utveckla den offentliga marknaden.

Då är upphandlingslagstiftningen en sida, men det finns många andra aspekter som handlar om hur man skriver kontrakt och hur man följer upp verksamheter. Här finns många positiva exempel. Danmark nämndes. Vi tittar på erfarenheterna från det danska upphandlingsstödet och på hur man jobbar med offentliga affärer. Men vi tittar också på fler europeiska länder som under en längre tid har jobbat med att utveckla goda affärer i offentlig sektor. Poängen med den nya Upphandlingsmyndigheten är just att den typen av kunskap ska spridas till upphandlande myndigheter.

En upphandling har flera olika faser. Först måste vi se till att få igång fler dialoger mellan upphandlande myndigheter och potentiella leverantörer. På så sätt kan man få en bättre bild av hur utbudet ser ut.

Leverantörerna får också en klarare bild av vilken efterfrågan som finns från den upphandlande myndigheten.

Sedan är det själva upphandlingsfasen, som naturligtvis måste genomföras i överensstämmelse med den lagstiftning som vi har och som är detaljreglering på många områden.

Sedan har vi arbetet med kontraktet och uppföljningen, som är minst lika viktiga delar av en offentlig affär. Jag är övertygad om att det nationella upphandlingsstödet också kommer att fokusera på de delarna.

Vi har goda exempel från vissa upphandlande myndigheter som har gått ihop och jobbat just med kontraktsvillkor och uppföljning. Landstingen har till exempel ett samarbete när det gäller vissa krav i samband med sjukvårdsprodukter. De har gått ihop och utvecklat både en kravspecifikation och en uppföljningsmodell som underlättar också för leverantörerna, eftersom det blir mer enhetlighet i hela den offentliga marknaden inom den sektorn. Det är just den typen av exempel som ska spridas av Upphandlingsmyndigheten.

Jag tror att vi har en stor utvecklingspotential här. Det handlar ju om mellan 600 och 900 miljarder kronor per år. Det är otroliga summor. Det är en väldigt stor del av vår bruttonationalprodukt, en tredjedel av de offentliga utgifterna.

Får vi fart på erfarenhetsutbytet mellan upphandlande myndigheter och ett bättre nationellt regelverk kommer vi också att kunna utveckla modeller för hur goda affärer kan genomföras i offentlig sektor.

Anf. 41 MATHIAS SUNDIN (FP):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret och debatten. Det låter, som sagt, positivt om detta med agila kontrakt kommer in i arbetet med den nya myndigheten. Jag kommer naturligtvis att fortsätta att bevaka detta, så att det verkligen kommer med och finns med i det framtida arbetet. Jag kommer i min oppositionsroll att försöka vara så agil som möjligt.

Anf. 42 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Jag är övertygad om att vi kan ha en väldigt positiv och konstruktiv dialog i de här frågorna. Här finns det ingen anledning att ha ideologiska konflikter. Vi för gärna en dialog med politiker, nationellt, lokalt och regionalt, som är intresserade av att utveckla den nationella upphandlingspolitiken. Jag ser det som en skyldighet att föra den dialogen, och jag gör det med glädje.

Jag vill passa på att tacka interpellanten för en konstruktiv diskussion och för att den här frågan väcktes. Jag tror att vi har mycket att vinna på att just utveckla hur den offentliga sektorn jobbar med goda affärer. Då är naturligtvis kontrakten och formerna för kontrakten väldigt viktiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 43 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Maria Stockhaus har frågat mig om jag tycker att det är en rimlig ordning att skolor och kommuner kräver diagnos för att extra stöd ska sättas in och, om jag inte tycker att det är rimligt, vilka åtgärder jag avser att vidta för att fler elever ska få rätt stöd snabbare.

Nej, det är inte en rimlig ordning. Elever har rätt till stöd, oavsett om de har en medicinsk diagnos eller inte. Diagnos ska inte krävas för att stöd ska sättas in för en elev som är i behov av det. Det är den pedagogiska bedömningen av elevens behov som ska avgöra vilken pedagogisk insats som görs.

Regeringens målsättning är att alla elever ska få en ärlig chans att lyckas i skolan. För att alla elever ska ha möjlighet att nå kunskapskraven krävs att alla elever får den tid de behöver med sina lärare, att undervisningen anpassas till elevens förutsättningar och behov samt att stöd sätts in så snart det behövs.

Regeringen vill att såväl stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen som särskilt stöd sätts in tidigt för att förebygga problem som kan växa och under lång tid försvåra för den enskilda eleven.

Den 1 juli 2014 ändrades skollagen just i syfte att förtydliga reglerna om stöd och särskilt stöd samt för att förenkla arbetet med åtgärdsprogram och annan dokumentation. I förarbetena till den ändringen förtydligas bland annat att en elev kan vara i behov av särskilt stöd, oavsett om eleven har en medicinsk diagnos eller inte.

Regeringen initierar nu en rad åtgärder som syftar till att förbättra den tidiga uppföljningen av elevernas kunskaper och därmed stärka rätten till stöd och särskilt stöd. Exempelvis kommer en så kallad läsa-skriva-räkna-garanti att utredas under 2015.

Syftet med utredningen är att utarbeta ett system som ser till att alla elever får det stöd eller särskilda stöd de behöver för att få förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i svenska eller svenska som andraspråk samt matematik i årskurs 3 i grundskolan och motsvarande skolformer. Målsättningen är att nya regler ska träda i kraft under 2017.

Regeringen ställer sig därför också positiv till obligatoriska bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och matematik samt kunskapskrav i läsförståelse för årskurs 1 i grundskolan. De obligatoriska bedömningsstöden och dito kunskapskraven ger lärare ett forskningsbaserat stöd i arbetet med att följa upp elevernas kunskapsutveckling och kan falla in som en del av läsa-skriva-räkna-garantin.

En annan viktig del i arbetet med tidiga insatser är att öka tillgången till lärare med specialpedagogisk kompetens i lågstadiet. I regeringens budgetproposition för 2015 fanns särskilda medel avsatta för att anställa fler speciallärare och specialpedagoger i lågstadiet. Dessa medel återfanns däremot inte i de borgerliga partiernas budgetförslag och därmed inte i den budget som riksdagen biföll.

Jag avser att återkomma med ytterligare förslag för tidiga insatser i skolan.

Anf. 44 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Jag vill tacka Gustav Fridolin för svaret. Bakgrunden till min interpellation är att det vid ett flertal tillfällen har rapporterats i medierna om svårigheter i många kommuner att få extra stöd när en elev behöver det.

Gustav Fridolin har i många andra fall varit väldigt snabb med att gå ut i medierna med respons på olika rapporter, till exempel när det handlar om brist på jämställdhet i läroböckerna och dålig städning på toaletter. När det gäller särskilt stöd har jag inte sett samma snabba typ av respons som i de andra fallen.

Det gläder mig att vi delar uppfattningen att det är viktigt att elever får rätt stöd i tid, men det här behöver också omsättas i praktisk handling. Det finns flera saker som utgör hinder för att eleverna får rätt stöd i tid. En del handlar om kommunernas ersättningssystem till skolorna och hur man fördelar medel till elever med särskilt stöd. Det är i dessa system som det i vissa kommuner ställs krav på diagnos för att få extra medel.

Den frågan adresserar utbildningsministern inte alls i sitt svar, trots att det är en väldigt stor del av problemet.

Herr talman! Ett annat problem är bristen på speciallärare samt lärarnas brist på kompetens i hur man stöder barn med behov av särskilt stöd. Anledningen till detta är att tidigare regeringar, ledde av det andra partiet i den så kallade samarbetsregeringen, såg till att lärarna i sin grundutbildning inte fick tillräcklig kompetens kring barn i behov av särskilt stöd. Dessutom tog man bort speciallärarutbildningen så att det inte utbildades några speciallärare alls på tio år.

Inte heller dessa två problem adresserar utbildningsministern i sitt svar.

I sitt svar nämner Gustav Fridolin i stället läsa-skriva-räkna-garantin som en åtgärd för att säkerställa att alla elever får rätt stöd i tid. Som många utspel den senaste tiden från utbildningsministern är även detta ett stort slag i luften. I svensk skola finns redan tydliga mål i styrdokumentet om läs- och skrivförmåga och matematik i lågstadiet. Vilken skillnad skulle en garanti göra när målen som ska uppnås redan finns där och det redan är skolans uppgift att se till att alla elever når dem?

I Alliansens budgetförslag fanns bland annat en examenspremie för den som väljer att utbilda sig till speciallärare eller specialpedagog. Alliansens budget innehåller också mer pengar till en lågstadiesatsning som kan användas till att anställa fler speciallärare än vad regeringens budget gjorde.

En förutsättning för att kunna sätta in stöd i tid är att lärarna tydligt vet vad eleverna behöver kunna. Där skiljer sig Alliansen och regeringen åt när det gäller synen på sexåringarna och huruvida det ska finnas tydliga kunskapskrav för dem. Regeringen vill inte ha tydliga kunskapskrav, medan Alliansen vill ha det. Vi vill dessutom att det ska vara behöriga lågstadielärare som har utbildning i att bedöma hur det går för eleverna mot målen och inte forskollärare som inte har detta i sin utbildning. Det är en förutsättning för att kunna bedöma om det behövs extra stöd eller inte.

Baserat på interpellationen vill jag fråga Gustav Fridolin hur han vill adressera frågan om kommunernas ersättningssystem, för det är faktiskt ett stort problem. Och med tanke på att en stor del av lärarkåren inte har den kompetens som behövs för att sätta in åtgärder till enskilda elever, hur kommer man att adressera det framöver?

Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Tack, interpellanten, både för interpellationen och för inlägget!

Vi är helt överens om behovet av investeringar och åtgärder som gör att stöd sätts in i tid, både att man har tonvikten i stödet på de tidiga åren i grundskolan, precis som i de bästa skolsystemen i världen, och tidigt i förhållande till att en lärare identifierar att en elev behöver stöd. Det får inte vara så som det alldeles för ofta är i dag, att en lärare ser att en elev behöver stöd men inte har verktygen och tiden att se till att stödet kommer på plats.

Prot. 2014/15:72
13 mars

Det handlar också om det problem som interpellanten beskriver, att det har växt fram en kultur på skolor i kommuner som vi båda vänder oss starkt emot, nämligen att man ber om diagnoser på barnen för att de ska få det stöd som de enligt skollagen har rätt till.

För att ändra detta behövs, precis som interpellanten är inne på, rimliga resurstilldelningssystem i kommunerna. Det är av den anledningen som vi både gemensamt har ändrat lagstiftningen när det handlar om viktning till skolor och har gjort den ändring av lagstiftningen som jag refererade i mitt svar som just riktar sig till enskilda elever, det vill säga att vi tydligt i lagstiftningens förarbeten klargör att en elev ska kunna få stöd, också särskilt stöd och sådant stöd som anges i kommunernas resurstilldelningssystem, oavsett om eleven har en medicinsk diagnos eller inte.

Det är nu Skolinspektionen som när man granskar skolor och kommuner ska säkerställa att de regelverk och den kultur man har i kommunerna följer de lagar som vi har satt upp gemensamt över de politiska skiljelinjerna.

Ska vi åstadkomma detta behövs det investeringar. Vi är överens om behovet av investeringar de tidiga åren. Jag välkomnar den samsynen, och vi är överens om investeringar i specialpedagogik. Men det behövs också förändrade regler, förändrad organisation och förändrad kultur ute på skolorna, och det är mot bakgrund av detta som regeringens läsa-skriva-räkna-garanti, som bygger vidare just på de här förslagen om kunskapskrav och bedömningsstöd i årskurs 1 som nu införs, ska ses.

En sådan garanti är inte alls ett slag i luften. Vi kan titta på de länder som har en bas på uppföljningen tidigt, inte minst Finland. Där har man också ett tydligt regelverk om vad som ska göras när en elev inte når kunskapskraven.

Vi har kunskapskrav i svensk skola i dag. Vi inför ett i årskurs 1, och vi har det redan i årskurs 3, men vi saknar åtgärder när man ser att eleverna inte når kunskapskraven. Där behövs ett tydligt regelverk som gör att läraren lätt kan se till att de insatserna kommer på plats.

I Finland har man till exempel ett regelverk i tre olika led – enkla åtgärder som läraren själv kan besluta om, åtgärder som läraren samråder med rektor om och åtgärder som läraren samråder med rektor och elevhälsoteamet om. På det sättet får man en tydlighet i lärarens ansvar, och läraren får verktyg som matchar detta ansvar.

För att detta ska fungera krävs det också att det finns tillgång till speciallärare. Där är vi överens om att vi måste vidta effektiva åtgärder som gör att fler väljer att bli speciallärare och specialpedagoger. Vi är också lika överens om vilket felaktigt beslut som fattades av den dåvarande regeringen 1990 – om jag minns rätt. Miljöpartiet satt inte i riksdagen vid tillfället när specialläraryrket lades ned.

Nu finns en specialläraryrkesutbildning. Det är bra. Vi måste också se till att fler vill gå den. Vi är därutöver överens om att vi måste se till att fler lärare som inte är utbildade speciallärare och specialpedagoger har specialpedagogisk kompetens och kompetens att möta elever med olika funktionsförutsättningar. Där är det möjligt att skapa ett skolutvecklingsprogram och bygga vidare på de lyckade fortbildningsinsatser som finns i ämneskompetens, till exempel läsluft och mattelyft.

Anf. 46 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Frågan om extrastöd till elever och kraven på diagnoser är inte bara ett problem i de tidiga åren i skolan, utan det är ett problem i hela grundskolan. Problemet har ingen enkel lösning, och en stor del av problemet är att många lärare inte har kompetensen, vilket Gustav Fridolin också lyfte fram. Frågan är vad man ska göra åt det. Det krävs långtgående åtgärder för att se till att alla lärare kommer upp på banan och har kompetens i frågorna. Det kräver också extra resurser för att klara av fortbildningssatsningen.

I de flesta kommuner är budgeten för elever med särskilda behov stor. Min erfarenhet är att i de flesta kommuner har den också ökat kraftigt över flera år. Behoven verkar ha ökat i ännu högre grad. Det kan ha att göra med lärarnas kompetens. Det är därför som kommunerna höjer kraven så att de ska få tillgång till de extra medlen.

I många kommuner finns centralt placerad stödpersonal som kan hjälpa lärarna att organisera undervisning så att de bättre kan stödja alla elever, men på många håll saknas det. Det som behövs i svensk skola är en bättre kompetens i hur man stöder eleverna. Genom att man organiserar undervisningen i klassrummet på lite annat sätt kan eleverna få bättre stöd, men tyvärr saknar många lärare den kompetensen.

Herr talman! Lärarutbildningen har under lång tid inte haft tillräckliga inslag av hur man undervisar elever med särskilda behov. Tyvärr är det inte den enda bristen i lärarutbildningen, och det verkar som att det fortfarande finns brister i lärarutbildningen om man pratar med lärarstudenter som går utbildningen i dag.

Det går att göra mycket inom ramen för ordinarie undervisning, men man måste veta hur man ska göra det. Jag tror på att man ger lärarna den kompetensen, men inte mer i fråga om regelverk om vilka insatser som ska sättas in. Sådant kan ändras över tid.

Herr talman! Gustav Fridolin lovade i valrörelsen att lösa svensk skolas problem på 100 dagar. Debatten handlar fortfarande mycket om att skylla på den budget som riksdagen har beslutat om eftersom det inte var regeringens budget. Det låter ibland som om det i den budget som beslutades i kammaren inte fanns några satsningar alls på skolan, vilket inte stämmer.

Vad tänker utbildningsministern göra åt den kompetensbrist som finns hos lärarna i kommunerna i fråga om barn med behov av särskilt stöd?

Anf. 47 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Tack också för detta inlägg!

Riksdagsledamot Maria Stockhaus är bättre än att referera till rubriker i Aftonbladet när man talar om skolutveckling.

Vi hade en plan för vad som skulle göras under de 100 första dagarna i regering, vilka projekt och vilket arbete som skulle initieras. Den planen har vi följt. Där ingick bland annat läsa-skriva-räkna-garantin och olika satsningar som jag har refererat till. Jag är glad att när vi fick möjligheten och förtroendet att sitta i regeringen var vi förberedda.

Om skolutvecklingen ska vändas måste man fokusera på några saker och hålla i de sakerna. En av de saker vi återkommer till allra mest, och där vi uppenbarligen delar uppfattning om prioriteringen, är behovet av tidigt stöd. Med tidigt stöd menar jag – jag upprepar detta – att lägga

tonvikten i stödet till de tidiga åren. Även om vi anser att många elever behöver särskilt stöd ser det likadant ut även i länder med de allra bästa resultaten. Både i Sverige och i Finland behöver 40–50 procent av eleverna någon typ av särskild insats någon gång under skoltiden. Skillnaden är att i Sverige ger vi stödet sent, ofta i de sena åren i högstadiet. I Finland ges stödet tidigt i lågstadiet. På det sättet förebygger de problem som annars riskerar att växa sig stora. De påverkar, precis som interpellanten säger, också de sena åren.

Tidigt innebär också att stödet kommer tidigt efter det att läraren har identifierat ett behov. För en lärare som i åttonde klass kan se ett nytt behov hos eleven, något som har hänt eller uppstått, ska verktygen finnas så att stödet kommer på plats. Det ska inte vara en lång byråkratisk process där det till exempel avkrävs diagnoser på eleven för att stöd ska ges.

Vad ska vi göra för att lärare ska ha de verktyg de behöver och tillgång till den fortbildning de behöver för att kunna hjälpa och stödja de elever som behöver extra stöd? Jag pekar på några saker. Det är fråga om insatser i lärarutbildningen, som Maria Stockhaus nämner. Där är inte minst viktigt lärarutbildningens koppling till praktiken, det vill säga att möjligheten att få en verkningsfull VFU-period och att få en bra introduktion i yrket är tätt kopplad till elevmötet. Det är där man under lärarutbildningen utvecklar mycket av de kompetenser som behövs. Där ser vi behov av förstärkningar.

Vi behöver också jobba med alla de många lärare som behöver verktyg och är yrkesverksamma i dag. Därför behövs också statliga fortbildningsinsatser. Vi tittar på möjligheten att skapa ett skolutvecklingsprogram liknande de lyckade ämneskunskapsinsatser som har gjorts i Läslyftet och Mattelyftet. Vi måste även jobba med att få ett regelverk på plats som gör att läraren får en tydlighet i vilka verktyg man behöver. Där ger läsa-skriva-räkna-garanti för de tidiga åren möjligheten till ett sådant regelverk.

Självklart måste detta kopplas till fortbildning av lärarna, inte minst som Maria Stockhaus nämner för lärare för sexåringar. Det är möjligt att vi skiljer oss åt där. Jag anser att förskollärare är akademiskt skolade experter på små barns lärande, men såväl förskollärare och grundskollärare som arbetar med sexåringar som de lärare som arbetar med grundskoleelever i lågstadiet kan behöva en fortbildning för att kunna göra verklighet av en läsa-skriva-räkna-garanti.

Anf. 48 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaren. Det har varit en bra debatt. Det finns mycket i grunderna i skolan som vi är överens om, särskilt vikten av att sätta in särskilt stöd i tid.

Statsrådet vet att man ska vara försiktig med vad man säger till medierna. Då kan det bli rubriker som man kan få äta upp i senare debatter, men det hör väl till politikens spel.

Jag känner att det har varit en lång startsträcka med att komma fram med konkreta förslag och utredningar. Jag antar att det beror på att regeringen inte har varit lika väl sammanpratad och förberedd som tidigare alliansregeringar har varit.

Svensk skola har stora utmaningar, och jag hoppas att det kan komma fler överenskommelser likt den om betygen. OECD:s expertgrupp har

också Gustav Fridolin träffat. Och, herr talman, jag tror inte att det blir någon rolig läsning när den rapporten publiceras. Det finns ett antal problem att hantera, bland annat att olika nivåer skyller på varandra – vilket OECD lyfter fram. Barn i behov av särskilt stöd är verkligen ett sådant område där alla skyller på varandra utan att försöka lösa problemen eller ta ansvar för det man kan ta ansvar för på sin egen nivå. OECD lyfter också tydligt fram bristen på kompetens hos lärarna.

Efter att pratat med lärarstudenter måste jag säga att jag blev bekymrad över när det ska komma en vändning. Det känns inte som att den utbildning som lärarstudenterna går i dag håller särskilt hög kvalitet, vilket bekymrar mig mycket. Det gäller inte minst barn i behov av särskilt stöd, och det gäller stöd till elever med annat modersmål och många andra utmaningar som de möter i sitt klassrum.

Jag vill passa på att tacka för debatten och en bra diskussion. Vi är överens om var problemen ligger och att det behövs åtgärder.

Anf. 49 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag vill också tacka för debatten och en bra diskussion. Jag konstaterar att i det sista inlägget finns ingenting där jag har någon annan åsikt eller gör en annan analys än interpellanten.

OECD:s granskning är en hård vidräkning med den skolpolitik som har förts i Sverige under lång tid av regeringar av skiftande färg. De har inte lyckats ta tag i de problem som finns. Därför har man hamnat i en situation där olika politiska nivåer skyller på varandra snarare än att försöka ta något gemensamt ansvar.

Vi har diskuterat hur snabbt en negativ skolutveckling kan vändas. Det finns en intressant rapport från McKinsey där det framgår att det går att vända en skolutveckling på sex år om – det finns ett tydligt rekvisit i undersökningen – alla drar åt samma håll. Dit har vi inte nått i svensk skola. Det finns en situation där lärare och elever hamnar i mitten, medan det finns konflikter inte minst mellan den statliga och kommunala nivån.

Det är viktigt att vi ser till att OECD:s undersökning av Sverige tas emot i Sverige. Vi kommer att tillsätta en skolkommision just för att den ska kunna ta emot OECD:s undersökning och bära den vidare till svenska slutsatser om vilka reformer och system som behöver förändras här.

Interpellanten nämner också lärarutbildningen. Jag var inne på vilka förändringar vi behöver se i lärarutbildningen. Man ska också ha med sig att för att verkligen få kvalitet på lärarutbildningen måste vi öka söktrycket. Det är klart att det är skillnad på att bedriva lärarutbildning i ett land som Finland, med tio sökande per plats, och ett land som Sverige där vi ibland inte fyller de platser som vi erbjuder. Då handlar det mycket om attraktiviteten i yrket.

Jag tror att det vi talar om här är minst lika viktigt för attraktiviteten i yrket som lönen, nämligen att man som lärare känner att man har verktyg som matchar ens ansvar. Saknar man det blir det väldigt svårt att skapa attraktivitet i ett yrke.

Överläggningen var härmed avslutad.

**§ 15 Svar på interpellation 2014/15:321 om framtidens
svenskundervisning för invandrare**

Anf. 50 Statsrådet AIDA HADZIALIC (S):

Herr talman! Roger Haddad har frågat mig vad jag planerar kring sfi-undervisningen. Roger Haddad har även frågat mig vad jag tänker vidta för åtgärder för att höja kvaliteten och flexibiliteten kring sfi inom Arbetsförmedlingens etableringsreform.

Jag vill börja med att säga att jag anser att tillgång till en väl fungerande utbildning i svenska, anpassad efter den enskildes behov, är en förutsättning för nyanländas deltagande i det svenska samhället. Jag vet också att det runt om i landet finns ett stort engagemang och en stor kompetens hos dem som bedriver utbildning i svenska för invandrare.

Dock pekade Statens skolinspektion mycket riktigt på stora förbättringsbehov inom sfi när myndigheten 2011 genomförde en riktad tillsyn över sfi i 39 av landets kommuner. I vissa av kommunerna såg Skolinspektionen brister när det gäller tillgänglighet eller flexibilitet. I andra kommuner såg man att sfi inte erbjöds inom rimlig tid. Dessutom ansåg Skolinspektionen att det fanns ett stort utrymme för förbättringar vad gäller samverkan med Arbetsförmedlingen i fråga om möjligheterna att kombinera språkstudierna med praktik och arbete av olika slag.

Sådana brister är givetvis något som kommunerna i egenskap av huvudmän för utbildningen ska sträva efter att komma till rätta med.

Regeringen beslutade i går, den 12 mars, en proposition med namnet *Ökad individanpassning – en effektivare sfi och vuxenutbildning*. Propositionen innehåller förslag på hur elever inom sfi lättare ska kunna kombinera arbete och studier samt hur undervisningen bättre kan anpassas efter individuella behov utifrån utbildningsbakgrund och erbjudas på flexibla tider.

Men lika viktigt som att utveckla och reformera sfi är det att möta det ökade behovet av utbildade lärare.

Det är också viktigt att stötta och uppmuntra det fina arbete som bedrivs redan i dag och att skapa förutsättningar för kommunerna att hitta nya, kreativa sätt att bedriva undervisning när antalet elever och behovet av flexibilitet ökar.

Att vara lärare inom sfi ställer höga krav på kompetens och förmåga till flexibilitet. På grund av den heterogena elevgrupp som sfi omfattar behöver dessa lärare i högre grad än lärare inom andra skolformer individanpassa och effektivisera utbildningen.

I dag råder det stor brist på behöriga sfi-lärare. Vi vet att det finns ca 7 000 lärare som är behöriga att bedriva undervisning inom sfi, men vi vet inte hur många av dessa som verkligen är verksamma som sfi-lärare eftersom de flesta av dem återfinns inom andra skolformer, såsom grundskolan och gymnasieskolan, och även inom utbildningar som upphandlas av Arbetsförmedlingen.

Statens satsning på kompetensutveckling för lärare, Lärarlyftet II, vänder sig bland annat till sfi-lärare. Det är min förhoppning att många av dem som är behöriga att delta i den satsningen anmäler sig i syfte att utvecklas i sin profession och bli behöriga att undervisa inom sfi.

Vi behöver fler sfi-lärare, och regeringen avser att återkomma i denna prioriterade fråga med ytterligare förslag för att förbättra genomströmningen inom sfi.

Anf. 51 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Tack så mycket, statsrådet Hadzialic, för svaret på Folkpartiets interpellation! Vi inlämnade den redan den 9 februari, men på grund av en resa till synagogan i Malmö har jag begärt att få skjuta på debatten. Jag är glad att vi kunde ha den i dag.

Folkpartiet har länge kritiserat kvaliteten i sfi, svenskundervisning för invandrare och nyanlända. Det är stora kvalitetsbrister, det är avhopp runt om i landet, det är dålig flexibilitet och det är problem med att man inte får tag i undervisande behöriga lärare.

Bakgrunden till interpellationen, herr talman, är delvis Skolinspektionens tuffa kritik som kom 2011. Då vill jag betona för dem som lyssnar på denna debatt att Skolinspektionen bara har tittat på 39 kommuner. Det är ett litet, litet urval. Det är i princip 290 kommuner som erbjuder detta centrala och viktiga moment i en etableringsplan för till exempel nyanlända men också invandrare som lever i Sverige.

Debatten om att höja kvaliteten, individualisera och öka flexibiliteten har vi haft i flera år. Men det finns en annan förklaring till varför vi ställer den här interpellationen, herr talman, nämligen att den rödgröna regeringen inte sa så mycket om just sfi i sin budgetproposition för 2015 till riksdagen. Man fick leta ordentligt innan man såg kanske en halv mening eller möjligen en hel mening om just sfi. Men det stod ingenting om framtidens sfi eller om vad regeringen tycker.

Folkpartiet gav utredaren Christer Hallerby i uppdrag att utreda framtidens sfi för att öka kvaliteten, flexibiliteten, valfriheten och samarbetet med till exempel Arbetsförmedlingen. Ett förslag i den riktningen överlämnades redan i oktober 2013. Vad var Socialdemokraternas första reaktion? Jo: Kasta det omgående i papperskorgen! Det blir en politisk strid om regeringen går vidare med detta förslag.

Att vi sköt på debatten ett par veckor har gett statsrådet Aida Hadzialic möjlighet att formulera ett svar – till och med ett positivt svar.

Jag har inte hunnit ta del av propositionen eftersom den beslutades i går. Men jag antar att den ligger i linje med Folkpartiets ursprungliga plan, den som vi hann ta fram före valet. Vi vill avveckla sfi som skolform och höja kvaliteten och valfriheten.

Vad som sedan står bakom de här orden i ett socialdemokratisk-miljöpartistiskt svar hoppas jag att statsrådet kan utveckla.

Herr talman! Statsrådet Hadzialic skriver något som oroar mig lite grann. Hon hänvisar till kommunerna som huvudmän för sfi. Det är de som i den egenskapen ska göra någonting åt bristerna i kvaliteten.

Men kommunerna har redan det ansvaret, och vi har konstaterat flera gånger att väldigt många kommuner inte erbjuder sfi i tid. Dessa kommuner upphandlar inte sfi, erbjuder inte sfi på kvällstid etcetera. Det finns fler exempel.

Jag och Folkpartiet menar att det inte räcker att man bara lite allmänt hänvisar till att detta är kommunernas ansvar och att de i egenskap av huvudmän ska sträva efter att rätta till detta.

Anf. 52 Statsrådet AIDA HADZIALIC (S):

Herr talman! Tack för ditt anförande, Roger Haddad!

Vi delar självfallet uppfattningen att sfi måste bli bättre. Vi vet att det svenska språket, kombinerat med en bra utbildning, praktik och andra jobbinsatser, är det viktigaste för att nyanlända ska kunna etablera sig i det svenska samhället. Vi delar också uppfattningen att sfi inte har fungerat tillfredsställande på det sätt som vi kanske skulle ha önskat.

Jag undrar vad Folkpartiet gjorde under de åtta år ni var i regeringsställning, när utvecklingen gick åt fel håll. Ni måste väl ändå känna något ansvar för hur läget ser ut i dag? Den här regeringen avsatte 30 miljoner kronor för satsningar på lärarutveckling inom sfi. Den sortens satsningar inom Lärarlyftet II, det vill säga kompetensutveckling för lärare, återfanns inte i den borgerliga budget som riksdagen antog i december.

Jag tycker därmed att Folkpartiet och Roger Haddad talar med kluven tunga. Ni pratar om att det saknas textrader i budgeten. Förvisso saknas det inte några textrader, men det vore än viktigare att faktiskt avsätta rejäla resurser för att vi ska komma till rätta med den problematik vi står inför. De resurserna fanns inte i den ekonomiska politik som borgerligheten, inklusive Folkpartiet, bedrev.

En annan reflexion är att det, precis som min kollega Gustav Fridolin sa för en stund sedan, är oerhört viktigt att vi här i riksdagen samlar oss kring skolpolitiken och andra utbildningssatsningar. Därför är det välkommet att Socialdemokraterna, regeringen, nu kan presentera en proposition om hur sfi ska bli mer individanpassad och effektiv. Det var något som Folkpartiet initierade. Det förtjänar att bejakas, och vi tänker fortsätta det arbetet.

Jag hoppas att vi framöver kan hitta den sortens gemensam samling för de oerhört viktiga reformer vi har framför oss för att klara av nyanländas etablering i det svenska samhället, för den ambitionen delar vi.

Anf. 53 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Jag blir väldigt orolig när gymnasie- och kunskapslyftsministern är så dåligt insatt i och påläst om vad Folkpartiet och Alliansen har gjort för sfi, som är det absolut viktigaste som kommuner och staten kan erbjuda nyanlända i Sverige.

Vi har satsat 50 miljoner på kvalitetshöjande insatser under en treårsperiod med start 2013 – 50 miljoner per år. Vi har satsat på Lärarlyftet, som statsrådet själv nämner. Det ska gå bland annat till sfi-lärares fortbildning. Vi har via Skolverket satsat på att ta fram nya kursplaner och kursprov inom sfi, och vi har lagt om hela integrationspolitiken på Arbetsförmedlingen så att man ska kunna förstärka arbetsmarknadsinsatser, programinsatser och praktik utöver det som kommunerna genomför när det gäller sfi och samhällsorientering.

Vi har till och med testat en så kallad sfi-peng, där vi avsatte 50 miljoner kronor per år under ett antal år som ett slags morot för att man snabbare ska ta sig genom systemet. Efter utvärdering visar det sig att de som ändå var duktiga och skulle ha uppfyllt kraven inom sfi relativt snabbt gjorde det. Därmed ansåg vi inte att det var motiverat att behålla en så kallad sfi-peng. Kom inte och säg här i kammaren att Folkpartiet och

alliansregeringen inte har gjort något! Det visar att statsrådet tyvärr är mycket dåligt insatt i den här frågan.

Statsrådet har i sin egen budgetproposition i de texter man levererade till Sveriges riksdag inte skrivit något om sfi och nyanländas etablering när det gäller språkutbildning. Det är därför vi ställer denna interpellation.

Det som gäller Arbetsförmedlingen har statsrådet över huvud taget inte kommenterat. Jag har nu rest runt ett antal månader och sysslat med arbetsförmedlingarna. En viktig punkt är hur kommunen och den lokala arbetsförmedlingen samarbetar. Om samverkan inte fungerar, fungerar inte heller integrationen. Det är den enskilt största frågan i svensk inrikespolitik sedan valet i september.

Det visar sig att problemen har berott antingen på kommunernas icke-flexibla lösningar eller på att statens arbetsförmedling inte har accepterat att komma överens. I vissa fall pratar man inte ens med värdkommunen där de personer som ska ha etableringsinsatser finns.

Det räcker inte att säga att man hoppas på förbättringar och kreativa lösningar och att man ska stötta arbetet. Statsrådet Aida Hadzialic ingår i en regering som styr över Skolinspektionen, Skolverket, Arbetsförmedlingen, länsstyrelserna etcetera, och hon skulle med vissa lagskärpningar kunna förtydliga uppdraget för kommunerna. Men det aviseras inte i interpellationssvaret. Jag beklagar det.

I den här interpellationen har vi två frågor. Den första är: Vad händer med framtidens sfi? Jag tolkar statsrådets svar som att skolformen sfi avvecklas och går in under komvux. Det är vad Folkpartiet vill. Den andra frågan är: Vad gör vi åt de kommuner och arbetsförmedlingar som inte pratar med varandra? Därmed erbjuds man ju inte någon heldagsverksamhet med språk och praktik. Det är precis detta som redan står i dagens regelverk för Skolverket och i skollagen, men det fungerar inte i dag. I interpellationssvaret sägs det inte ett ord om de satsningarna.

Anf. 54 Statsrådet AIDA HADZIALIC (S):

Herr talman! Vi är eniga om att situationen i dag inte är tillräckligt bra, Roger Haddad. Etableringen kan fungera bättre. Sfi kan fungera bättre. Svenska språket, kombinerat med utbildning och praktik och andra jobbinsatser, är nyanländas nyckel till det svenska samhället.

Ni i Folkpartiet, tillsammans med de övriga borgerliga partierna i den tidigare regeringen, har haft åtta år på er att vända skutan och göra något ordentligt av situationen. Jag tycker, precis som jag sa för en stund sedan, att ni kom fram med en del förslag men att de inte räckte hela vägen.

Regeringen ämnar nu avsätta mer resurser till att exempelvis sfi-lärarna ska få möjlighet till kompetensutveckling. Vi har precis antagit en proposition om att göra sfi mer individanpassad. Den enskilde ska kunna kombinera sin språkundervisning med andra ämnen och praktik på tider som passar den enskilde. Vi gör om systemet till att vara en verksamhet på bredden, där man parallellt med svenskan ska kunna läsa fler ämnen och kombinera det med praktik. Det skiljer sig från dagens system, som i mångt och mycket varit seriellt – man har alltså fått läsa svenska först, och först sedan man blivit färdig med detta har man kunnat läsa vidare i andra ämnen och på andra utbildningar, och efter det har man kunnat kombinera utbildningen med praktik.

Det finns exempel på kommuner som redan nu tänker ur ett brett perspektiv. Det regeringen kommer att göra med den proposition som har antagits är att systematisera det hela och göra det till en landstäckande reform som förhoppningsvis kommer att vara det första steget mot att sfi-undervisningen förbättras.

Låt oss igen konstatera att vi har en gemensam ambition. Det gläder mig att vi har ganska många tangerande tankar om vad som behövs. Därmed bör vi också kunna hitta gemensamma reformer även framdeles. Det är nämligen det som Sverige behöver – en samlad riksdag som identifierar viktiga reformer och gemensamt tar ett ansvar för vårt land.

Anf. 55 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Det är mycket intressant att lyssna på statsrådet Aida Hadzialic. När Folkpartiet presenterade i princip detta förslag, som jag antar att regeringen kommer att lägga fram en proposition om till Sveriges riksdag, sa Ibrahim Baylan, Socialdemokraternas dåvarande talesperson i skolfrågor: Kasta detta i papperskorgen!

Det är därför bra att statsrådet och regeringen har gjort en resa i denna fråga och konstaterar att Folkpartiets förarbeten trots allt håller.

När det gäller vad vi gjorde och inte gjorde vill jag helst blicka framåt. Men problemet är, vilket framgår av statsrådets svar, att det är kommunerna som fortfarande är huvudmän för sfi. Vi kan tycka vad vi vill i kammaren, men om inte min hemkommun Västerås upphandlar sfi eller följer upp kvaliteten i den kommunala förvaltningen eller gör avtal med Liber, Hermods, Eductus och allt vad de heter och drar in tillstånd när det inte fungerar och erbjuder praktik etcetera, då fungerar inte allt detta. Det är fel, statsrådet Aida Hadzialic. Det som du nu påstår att vi ska göra finns redan i dag. Gå in på skolverket.se. Där står det: Huvudmannen ska i samarbete med Arbetsförmedlingen verka för att eleven ges möjlighet att öva det svenska språket i arbetslivet, och sfi ska kunna kombineras med arbetsorientering, validering och praktik. Sfi-utbildningen ska till och med kunna kombineras med förvärvsarbete.

Det är på det sättet redan i dag. Det infördes av Folkpartiet liberalerna när vi satt i regeringen. Men det fungerar inte. Vi måste ta nästa steg.

Därför undrar jag avslutningsvis: Vad tänker statsrådet göra genom Skolinspektionen? Detta handlar nämligen om uppföljning.

Jag hörde ett radioinslag i går då statsrådet uttalade sig om denna reform och proposition och sa att det inte krävs några resurser. Det kommer att jämnas ut sig.

Men i dag står statsrådet och säger att det behövs mer resurser. Det är anmärkningsvärt.

Anf. 56 Statsrådet AIDA HADZIALIC (S):

Herr talman! Jag tror att Roger Haddad blandar ihop äpplen och päron här. Regeringen vill satsa pengar på kompetensutveckling för lärare inom sfi. Det avsatte den här regeringen pengar för i budgetpropositionen, till skillnad från vad som är fallet i de borgerliga partiernas budgetförslag som gick igenom. Det är den ena sidan av det hela.

Den andra sidan handlar om den proposition som regeringen antog i går. Den beredning och konsekvensanalys som har gjorts har visat att propositionen i sig är kostnadsneutral. Med den reform som väntas

genomföras kommer individen troligtvis att kunna få lägre kostnader för sin utbildning, eftersom utbildningen kommer att bli mer effektiv och förhoppningsvis kortas ned. Samtidigt kommer den att innebära en samhällsekonomisk vinst, då fler kommer att kunna ta sig igenom sin utbildning på ett snabbare och bättre sätt. Fler kommer förhoppningsvis att komma ut på arbetsmarknaden snabbare, och det är en vinst för samhället.

Jag tycker att det är beklämmande att Roger Haddad och Folkpartiet har en så dålig tilltro till våra kommuner runt om i landet och att man skyller ifrån sig allt det ansvar som man har haft under åtta år i regeringsställning och pekar på att det är kommunernas fel att det finns brister i dag. Jag har större tilltro till våra kommunala aktörer, våra lärare och andra, men ämnar också föra en politik som ökar resurstilldelningen för att de ska kunna klara av sitt uppdrag på ett bättre sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 12 mars

2014/15:373 Kalkbrytningen på norra Gotland

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2014/15:374 Kontanthantering i hela landet

av *Per Åsling* (C)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2014/15:375 Kostnaden för smutsiga sjukhus

av *Karin Rågsjö* (V)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2014/15:376 Regeringens engagemang vid uppsägningar i Skåne

av *Jonas Jacobsson Gjörtlér* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2014/15:377 Säkerställande att myndigheten Statens museer för världskultur har sitt säte i Göteborg

av *Robert Hannah* (FP)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2014/15:378 Tobaksdirektivet och det svenska snuset

av *Erik Andersson* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2014/15:379 Modern och marksåln teknik vid utbyggnad av stamnätet för el

av *Anders Åkesson* (C)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2014/15:380 Svenskt företagsklimat

av *Erik Andersson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2014/15:381 Marginalskatten

2014/15:382 Åtgärder för ett ökat bostadsbyggande

av *Nina Lundström* (FP)

till statsrådet Mehmet Kaplan (MP)

2014/15:383 Lågstadielöftet och Lågstadielyftet

av *Ida Drougge* (M)

till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2014/15:384 Strategier för större skatteintäkter

av *Anette Åkesson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2014/15:385 Tryckerimomsen

av *Anette Åkesson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 mars

2014/15:290 Barn som försvinner

av *Margareta Cederfelt* (M)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2014/15:291 Götaälvsbrons inverkan på näringslivet och Vänersjöfarten

av *Sten Bergheden* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2014/15:292 Anmälan för flerbarnstillägg för barn som har fyllt 16 år

av *Tina Ghasemi* (M)

till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2014/15:293 Avskaffande av plikten att anmäla vård av sjukt barn samma dag

av *Johan Forssell* (M)

till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2014/15:294 Den andra förälderns rätt till ersättning för att följa med till mödravården

av *Tina Ghasemi* (M)

till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2014/15:295 Möjlighet för föräldrar att få föräldrapenning för hela inskolningen i förskolan

av *Tina Ghasemi* (M)

till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2014/15:296 Mobiltäckning i hela landet

av *Kalle Olsson* (S)

till statsrådet Mehmet Kaplan (MP)

2014/15:297 Försäljning av Vattenfall AB:s tyska kolverksamhet

av *Lars Hjalmered* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2014/15:298 Nya ägardirektiv för Vattenfall AB

av *Lars Hjälmered* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2014/15:299 Vattenfall och ryskt kärnbränsle

av *Lars Eriksson* (S)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 11.44.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med § 13 anf. 42 (delvis)
och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

HELÉN TÖRNQVIST

/Eva-Lena Ekman

§ 1 Avsigelser	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Anmälan om gruppleddare för partigrupp	1
§ 4 Anmälan om ersättare för gruppleddare för partigrupp	1
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 6 Anmälan om faktrapromemoria	3
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott	3
§ 8 Svar på interpellation 2014/15:344 om försvarets användning av brandskum med giftiga kemikalier	4
Anf. 1 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	4
Anf. 2 LENA EK (C)	4
Anf. 3 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	5
Anf. 4 LENA EK (C)	6
Anf. 5 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	7
Anf. 6 LENA EK (C)	7
Anf. 7 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	8
§ 9 Svar på interpellation 2014/15:320 om Uppåkra Arkeologiska Center	9
Anf. 8 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	9
Anf. 9 ANDERS HANSSON (M)	9
Anf. 10 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	11
Anf. 11 ANDERS HANSSON (M)	11
Anf. 12 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	12
Anf. 13 ANDERS HANSSON (M)	12
Anf. 14 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	13
§ 10 Svar på interpellation 2014/15:324 om regeringens beslut att avbryta flytten av DO till Rinkeby-Tensta	13
Anf. 15 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	13
Anf. 16 ERIK ULLENHAG (FP)	14
Anf. 17 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	15
Anf. 18 ERIK ULLENHAG (FP)	16
Anf. 19 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	17

Anf. 20 ERIK ULLENHAG (FP).....	18
Anf. 21 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	19
§ 11 Svar på interpellation 2014/15:331 om politiska hänsyn vid utövandet av utnämningmakten i kultursektorn	19
Anf. 22 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	19
Anf. 23 BENGT ELIASSON (FP)	20
Anf. 24 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	20
Anf. 25 BENGT ELIASSON (FP)	21
Anf. 26 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	22
Anf. 27 BENGT ELIASSON (FP)	23
Anf. 28 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	23
§ 12 Svar på interpellation 2014/15:245 om statliga jobb som försvinner från landsbygden	24
Anf. 29 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	24
Anf. 30 HÅKAN SVENNELING (V).....	25
Anf. 31 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	26
Anf. 32 HÅKAN SVENNELING (V).....	26
Anf. 33 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	27
Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V).....	28
Anf. 35 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	29
§ 13 Svar på interpellation 2014/15:315 om agila kontrakt i offentlig sektor.....	30
Anf. 36 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	30
Anf. 37 MATHIAS SUNDIN (FP)	30
Anf. 38 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	31
Anf. 39 MATHIAS SUNDIN (FP)	32
Anf. 40 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	33
Anf. 41 MATHIAS SUNDIN (FP)	34
Anf. 42 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	34
§ 14 Svar på interpellation 2014/15:328 om krav på diagnos för att få stöd	34
Anf. 43 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	34
Anf. 44 MARIA STOCKHAUS (M)	35
Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	36
Anf. 46 MARIA STOCKHAUS (M)	38
Anf. 47 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	38
Anf. 48 MARIA STOCKHAUS (M)	39
Anf. 49 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	40
§ 15 Svar på interpellation 2014/15:321 om framtidens svenskundervisning för invandrare.....	41
Anf. 50 Statsrådet AIDA HADZIALIC (S)	41
Anf. 51 ROGER HADDAD (FP).....	42
Anf. 52 Statsrådet AIDA HADZIALIC (S)	43
Anf. 53 ROGER HADDAD (FP).....	43
Anf. 54 Statsrådet AIDA HADZIALIC (S)	44

Anf. 55 ROGER HADDAD (FP).....	45
Anf. 56 Statsrådet AIDA HADZIALIC (S)	45
§ 16 Anmälan om interpellationer	
.....	46
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar	
.....	47
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 11.44.	
.....	48

Tryck: Elanders, Vällingby 2015